

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra historie

Pavel RUŠAR

IDEOLOGOVÉ NACISMU

**Náhled do představ Adolfa Hitlera a Alfreda Rosenberga vyjádřených v jejich
nejdůležitějších dílech a to zejména v souvislosti s koncepcí vedení národního
hospodářství**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Prof. Dr. Jana Burešová PhD.

Olomouc 2011

Místopřísežné prohlášení

Tímto prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně a všechny použité prameny a literaturu jsem uvedl v seznamu pramenů a literatury.

V Přerově, dne 28. 4. 2011

.....

OBSAH

OBSAH.....	4
ÚVOD.....	5
KAPITOLA PRVNÍ – Můj boj Adolfa Hitlera.....	10
KAPITOLA DRUHÁ – Rosenbergův Mýtus 20. století.....	39
KAPITOLA TŘETÍ – Porovnání děl	58
ZÁVĚR.....	61
SUMMARY	63
ANOTACE	64
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	65

ÚVOD

Úvod k této práci, podobně jako jiné úvody k pracím tematicky souvisejících s nacismem, chce v první řadě říct, že existuje a neustále vzniká nesčetně mnoho takových textů, tedy textů zabývajících se právě oním myšlenkovým směrem, který, ač hrůzný, nebo snad i právě proto, nepřestal ani historiky ani laiky zajímat či dokonce v jistém badatelském smyslu fascinovat a jistě nepřestane ani do budoucna.

Historik píšící takovou práci si toho musí být vědom a práci novou, jestliže chce, aby byla pro historii jako vědu skutečně přínosnou, musí pojmout do rozhodné míry koncepčně či v jistém smyslu snad - specificky. Následující řádky a kapitoly tudíž nejsou souhrnnou analýzou nacismu nebo nacistické ideologie, ani pokusem o soupis ideologů či inspirátorů nacismu, jak by mohlo být patrné z názvu práce bez podtitulu, ale jsou výřezem zacíleným na ideologii zrozenou ve dvou hlavách – Hitlerově a Rosenbergově. Nad rámec jejich myšlenek půjde práce jen výjimečně a ve zdůvodněných případech.

Práce se nesnaží přiblížit osobnosti, které ovlivnily nacismus, není pokusem o rozbor jejich filozofie či světonázoru. Nebudu se zde věnovat německé romantické škole, Fichtemu, Nietzschemu, Herderovi a nebudu se věnovat ani Novalisovi či Chamberleinovi. Práce rovněž nemá být o německých ariosofoch typu Rudolfa von Sebottendoffa či Herberta Reichsteina.¹

Jak podtitul napovídá, skutečným záměrem práce je pokusit se odpovědět na otázku, zda-li můžeme považovat charakter nacistické ekonomiky jako obecný rys nacistickou ideologií ovládaného státu. Cílem je tedy ideologický náhled na německé národní hospodářství prostřednictvím rozboru a porovnání dvou nejvýznamnějších

---

¹ O zmíněných viz např. Goodrick-Clarke, Nicholas: Okultní kořeny nacismu. Praha 1998.

nacistických děl – Mého Boje² Adolfa Hitlera a Mýtu 20. století³ Alfreda Rosenberga. Právě díky rozboru druhé zmíněné knihy je možno říct, že práce má i podružný cíl. Mnoho knih bylo věnováno analýzám Hitlerova díla, podstatně méně knih pak rozboru díla Alfreda Rosenberga, totiž právě Mýtu 20. století. Co se týče literatury české provenience, musíme konstatovat, že ta toto téma a konkrétně toto dílo do jisté míry přehlíží. Jsem přesvědčen, že Alfred Rosenberg byl člověk spjatý s našim národem (v negativním smyslu slova) více, než jsme si ochotni připustit. Byť ve skrytém, jakémsi tajném smyslu, přesto ovlivnil naše dějiny více než Goebbels, Himmler, Heydrich či jim podobní. Nejenže jeho nejslavnější dílo nebylo vůbec do češtiny přeloženo, ale český laik dokonce ani jeho jméno povětšinou vůbec nezná, zatímco jména výše zmíněných jsou mu známa dobře. Deficit odborné literatury české provenience se snaží částečně řešit i tato práce.

Pro vytvoření představy nacistické ideologie je nutné projít v první řadě nejslavnější dílo nacismu, často nazývané „biblí nacismu“ - Můj boj Adolfa Hitlera, právě tomu bude věnována analytická pozornost v následující kapitole. Koncepční

---

² Využívám přitom českého překladu (Hitler, Adolf: Mein Kampf. Pohořelice 2000.) porovnávaného s německým originálem (Hitler, Adolf: Mein Kampf. K 1. února 2010 přístupné na <http://www.harrold.org/rfhextra/download/Adolf%20Hitler%20-%20Mein%20Kampf%20-%20German.pdf>). Do poznámkového aparátu umísťuji odkazy s originálními německými slovy tam, kde jsem to pokládal za vhodné, zejména u abstraktních slov a slov, která byla pro Hitlerův jazyk charakteristická a jejichž český překlad může českého čtenáře mást.

³ Rovněž zde vycházím z překladu, ale z anglického (Rosenberg, Alfred: The Myth of the 20th Century. K 1. února 2010 přístupné na <http://www.harrold.org/rfhextra/download/Alfred%20Rosenberg%20-%20Mythus%des%20Jahrhundert%20-%20English.pdf>). Českého překladu se dílo zatím nedočkal. Opět jej porovnávám s originálem německým (K 1. února 2010 přístupné na <http://www.harrold.org/rfhextra/download/Alfred%20Rosenberg%20-%20Mythus%des%20Jahrhundert%20-%20German.pdf>). Rovněž i zde umísťuji odkazy s originálními německými slovy tam, kde jsem to pokládal za vhodné, zejména u abstraktních slov a slov, která byla pro Rosenbergův jazyk charakteristická a jejichž český překlad může českého čtenáře mást. Pro přesnější představu uvádím v poznámkách také originální názvy knih a kapitol.

rozbor díla Alfreda Rosenberga bude vzápětí následovat. Nejdůležitější metodou práce bude tedy právě analýza následovaná komparací, základními prameny pro práci budou díla Můj Boj Adolfa Hitlera a Mýtus 20. století Alfreda Rosenberga.

Proč jsem se však rozhodl množinu „ideologové nacismu“ zúžit na Hitlera a Rosenberga? Jestliže chceme pohlédnout na chod ekonomiky nacistického státu z hlediska ideologie, musíme se alespoň pokusit, byť se stále více ukazuje, že jde o sisyfovskou práci, nacismus nějakým způsobem v ideologické rovině definovat. Existovalo mnoho lidí, kteří nacismus ovlivnili či inspirovali, jejich výčet by možná končil až u samého Hegela, stejně tak existuje nespočet lidí, kteří se jej pokoušeli uvádět do praxe. Pouze Adolfa Hitlera a Alfreda Rosenberga můžeme nalézt ve skupinách obou. V jejich rukou se stala politika nástrojem pro realizaci jejich vlastních myšlenek. A to právě jejich myšlenky v součtu se rovnají tomu, čemu říkáme ideologie nacismu.

Pokud má práce za cíl odpovědět na otázku, zda-li charakter chodu ekonomiky v nacistickém Německu byl rysem ideologie, či přeneseně, zda-li existuje takový rys v ideologii pocházející od Hitlera a Rosenberga, je nasnadě otázka, proč jsem termín „ekonomika“ nijak výrazněji neskloňoval v samotném názvu práce. Odpovědí na tuto otázku poukáží na něco, co vyplynulo z mého zkoumání tématu, totiž – že v ideologické rovině (na rozdíl od roviny reálné praxe) není možné německou nacistickou ekonomiku přesně popsat.

Když uslyší slovo „nacismus“, vybaví se lidem Hitler, Osvětim, válka či jiné hrůzné obrazy. Ani jediné ve skutečnosti nacismem není, pokud nahlédneme do běžných slovníků, zjistíme, že slovo „nacismus“ vzniklo jakousi syntézou slov „nacionalismus“ a „socialismus“. Co je nacionalismus? Definovat jej je těžké, pro naši potřebu nyní postačí definice zjednodušená – nacionalismus je kolektivní ideologii,

kteřá staví chápání světa a společnosti svými členy, resp. vyznavači, na základě národnostním či etnickém ve smyslu vymezení vlastního národa vůči ostatním. Zpravidla je pak doprovázen ideou o výsadním postavení vlastního národa. Nacionalismus je třeba odlišit od patriotismu, který může být chápán lidově, územně, ne však ve smyslu národa. Socialismus v podobném zjednodušeném náhledu je pak společenským systémem, který předává do centra významnou úlohu pro řízení státu a přerozdělování prostředků v něm v duchu solidarity. Zpravidla dochází k zespolečenštění výrobních prostředků jakožto nástroje pro dosažení rovnosti ve společnosti.⁴

Ptát se na tomto místě, zda-li platí vzorec „nacionalismus“ + „socialismus“ = „nacismus“ není příhodné. Pokud bychom postupovali tímto způsobem, nemohli bychom o Hitlerovi mluvit jako o nacistovi, neboť podle současného teoretického historického bádání (viz např. A. Bullock⁵) nebyl socialistou, nýbrž klonil se spíše k ekonomice tržní.

Hitler samozřejmě nacistou byl, byl ideologem i realizátorem tohoto směru v Německu jeho éry. Mezi slovy „hitlerovský“ a „nacistický“ lze téměř vsunout rovnítko. Na nacismus je tudíž nutné nahlížet jinak.

Dle zběžných definicí nacismu v Oxfordském slovníku světové politiky⁶ (resp. fašismu, pod který autoři nacismus zařazují), můžeme rozlišit několik náhledů na tento ideologický systém. Podle komunistů byl jakýmsi posledním záškubem velkokapitalistů, v podstatě zoufalou snahou zachránit vlastní systém, který se hroutil a který byl komunismem překonáván. Takové interpretace jsou ale velmi zjednodušené a ignorující vlastní ideologickou podstatu nacismu, která je té kapitalistické vzdálená.

---

⁴ Viz např. Kolektiv autorů: Politické ideologie. Praha 1994.

⁵ Bullock, Alan: Hitler and Stalin, parallel lives. London 1993.

⁶ Krieger, Joel: Oxfordský slovník světové politiky. Praha 2000.

Konzervativci se domnívali, že jde o brutální posunutí politické linie směrem doprava, o jakýsi do extrému dovedený konzervatismus, kterýžto náhled ale ignoruje jeho modernitu a revolučnost. Demokraté zase mohli na nacismus pohlížet jako na autoritářský totalitarismus, pravdu by měli v tom, že bez totalitního zřízení si nacistický stát zřejmě představit nelze, přesto však, hlavní rysy této ideologie tento pohled zcela přehlíží.

V žádném z těchto náhledů, stejně jako v mnoha a mnoha jiných, nelze zahlédnout návod nacistické ideologie na řízení národního hospodářství, čímž se oklikou vracím k účelu této práce, kterým je podniknutí exkurzu do myšlenek hlavních dvou ideologů nacismu vyjádřených v jejich nejdůležitějších dílech a do představ, které o fungování ekonomiky měli. Jak se domnívám, ukáže nám takový exkurz, že definovat nacismus jako ideologii v oblasti hospodářské možné není. Na základě historické analýzy, domnívám se, to je možné v rámci možností do rozhodné míry i prokázat.

KAPITOLA PRVNÍ

Můj Boj Adolfa Hitlera

Hitlerovo mládí a život před politickou kariérou jsou dnes dostatečně známé nejen díky jeho vlastní knize, kde jej podává poněkud „upraveně a neúplně“, ale především díky obrovskému zájmu historiků i laiků o jeho osobu.⁷ Po neúspěšném protivládním puči z roku 1923 se Hitler dostal do vězení v bavorském Landsbergu a právě zde začal psát, resp. diktovat svému spolubojovníkovi Emilu Mauricovi, svoji knihu. Kdyby jej soud do vězení neposlal, je možné, že by k psaní knihy nikdy nepřistoupil, neboť, jak sám tvrdí, psané slovo je z hlediska účinnosti vedle mluveného jen málo efektivní. Ve srovnání s tím, co se děje dnes, by to znamenalo chaos v názorech a postojích historiků právě k Hitlerově ideologii a světonázoru. Hitler ale odsouzen byl a 1. dubna 1924 nastoupil výkon svého trestu. O pár dní později začal diktovat.

Leckterý čtenář by mohl podotknout, že provádět analýzu Hitlerových představ na základě jeho vlastní knihy nemůže být objektivní. Neměl by pravdu, Hitler svoji knihu nepsal jako politik či propagátor určitého hnutí, ale jako ideolog, který se ve své práci snaží odrazit své myšlenky co nejvěrněji. Dokladem toho může být všemožná snaha zamezit šíření knihy mezi jinými národy v době, kdy nacistická strana převzala v Německu vládu. Je jasné proč – Hitler v ní dal jednoznačně najevo, jakou budoucnost zamýšlí Evropě dopřát. Jeho kniha zřetelně demonstruje způsob Hitlerova uvažování a odkrývá takřka všechno z jeho vlastních představ. Evropa měla tehdy šanci číst a poučit se, četla ale málo a nepoučila se vůbec.

---

⁷ Z historických prací zejména: Bullock, Alan: Hitler: A Study in Tyranny. London 1953; Percy E. Schramm a kol.: Anatomie diktátora. Stuttgart 1963; z pozdější doby pak např.: Harald Steffahn: Hitler. Olomouc 1996; Bullock, Alan: Hitler a Stalin, paralelní životopisy. Praha 2005; Percy E. Schramm: Hitler, člověk a vojevůdce. Chicago 1999; Fest, Joachim: Hitler. Frankfurt 1973; a mnoho dalších.

Již první odstavec Hitlerova díla je více politický než životopisný. Je v něm jasně nastíněna etapa historie, která se pod Hitlerovou taktovkou má stát jednoho dne skutečnou událostí.

„Jako šťastné předurčení dnes považuji, že mi osud určil rodištěm Braunau am Inn. Leží na hranici oněch dvou německých států, jejichž opětovné spojení se alespoň nám mladým jeví jako životní úkol, který musíme dosáhnout všemi prostředky!“⁸

V druhém odstavci zmíněné spojení rozebírá a dává jasně najevo, že takový počín nemusí být racionální z ekonomického hlediska, přesto se musí stát: *„Stejná krev patří do společné říše.“⁹* Ovšem prognóza věcí budoucích v druhém odstavci nekončí u Rakouska. Hitler píše: *„Německý lid¹⁰ nebude mít žádné morální právo na koloniálně politickou činnost, dokud nebude moci každého vlastního syna spojit ve společném státě. Teprve tehdy, až se hranice říše uzavřou i za posledním Němcem, aniž by bylo možné zajistit jeho výživu, vznikne z nouze vlastního národa morální právo na získání cizí půdy a země.“¹¹*

Již z první strany Hitlerova díla můžeme soudit, že autor bere expanzi jako přirozenou a samozřejmou už od počátku, nikoliv však v době, kdy není sjednocen národ jako celek. Pakliže tomu tak bude, morální právo na expanzi se stává aktuálním. Je to příklon k sociálnímu darwinismu, právě ten v takovém případě ignoruje právo psané a obrací se k právu „morálnímu“. Takové právo se dá vyložit různě a způsob

---

⁸ Hitler, Adolf: Mein Kampf (dále jen MK), s. 16. K 1. únoru 2010 přístupné na <http://www.harrold.org/rfhextra/download/Adolf%20Hitler%20-%20Mein%20Kampf%20-%20German.pdf>

⁹ MK, s. 16.

¹⁰ Německé podstatné jméno *Volk* není jednoduché přeložit, Slavomír Michalčík, autor českého překladu (Hitler, Adolf: Mein Kampf. Pohofelice 2000.), používá *lid*, historik František Bauer (Bauer, František: Můj boj očima historiků. Praha 1994.) slovo *národ*. Na různých místech se, zejména ve spojení s adjektivem *německý (deutsch)*, rovněž dá přeložit jako *otčina* či *vlast*. Jednoznačného překladu do češtiny pojem nemá.

¹¹ MK, s. 16.

konkrétního vyložení bude diametrálně odlišný od případu k případu. V Hitlerově ideologii je morální právo v uvedeném smyslu chápáno jako právo silnějšího vydobýt si vlastní blahobyť za cenu porážky slabšího.¹²

Po rychlé jakoby nahodilé intenzivní politické myšlenky můžeme sledovat popis autorova mládí, jeho rodiny a obecně životních strastí i radostí.¹³ První kapitola, až na zmíněný úvod a nevýznamné nevybíravé poznámky směrem k rakouské monarchii, zůstává biografickou. Druhá, ačkoliv je v ní popisována Hitlerova cesta do Vídně, je už více politickou. Během svého pobytu v hlavním městě monarchie Hitler zažíval nejprve okouzlení z krásy architektury centra, ale poté odrazení od jejího života kvůli nešvarům, kterých si nemohl nevšimnout. Jednalo se o sociální problémy plynoucí např. z vysoké nezaměstnanosti a jejich důsledků pro dělnictvo a také obyvatelstvo obecně. Hitler už však spatřoval i řešení takových problémů. Spatřoval je v přístupu: „...*může vést jen dvojitá cesta za cílem zlepšení těchto poměrů: Nejhlubší pocit sociální odpovědnosti pro vybudování lepších základů našeho budoucího vývoje a zároveň brutální odhodlanost k vymýcení¹⁴ nepolepšitelných plodů těchto výstřelků.*“¹⁵ Takto zvolená terminologie, domnívám se, napovídá mnoho z Hitlerova psychologického profilu. K radikalitě, jakožto rys Hitlerova smýšlení, se však dostaneme níže.

Dále v textu nacházíme autorův názor na to, proč jsou rakouské státní instituce neschopné tyto problémy řešit. Podle něj se totiž stát necítí být dostatečně pevný v trestání viníků nikoliv pouze kvůli neschopnosti aparátu, ale kvůli tomu, že sám cítí obrovskou vinu na tom, co se špatného děje. Stát tedy netrestá viníky, protože chápe jejich počínání, mnohdy jako logické, mnohdy jako zoufalé. Naproti takovému státu

---

¹² Stručně, ale výstižně o sociálním darwinismu viz Bullock, Alan: Hitler a Stalin, paralelní životopisy. Praha 2005, s. 148-149.

¹³ O tom viz např. Harald Steffahn: Hitler. Olomouc 1996, s. 15-22.

¹⁴ V něm. orig. Niederbrechung.

¹⁵ MK, s. 32.

vidí Adolf Hitler jiné zřízení – zřízení, které skutečně udělá naprosté maximum pro zlepšení sociální situace a které se tak (oproti „*prohnilému byrokratickému systému*“) stává naprosto kompetentní k trestání viníků.

Zajímavostí pro historika je odstavec, ve kterém autor kritizuje francouzský šovinismus v podobě vyzdvihování Francie ve všech civilizačních oblastech: „...*to, co označujeme jako „šovinistickou“ výchovu např. francouzského národa, není přece nic jiného než přílišné vyzdvihování velikosti Francie ve všech oblastech kultury, nebo, jak praví Francouz, „civilizace“. Mladý Francouz není totiž vychováván k objektivitě, nýbrž k nejsubjektivnějšímu názoru, který si lze představit co do politické nebo kulturní velikosti jeho vlasti.*“¹⁶ Ve světle událostí, které nastaly v Německu po převzetí moci Hitlerem a po provedení „transformace národního vědomí“, působí právě tento odstavec, nikoliv názor onoho mladého Francouze, tím nejsubjektivnějším dojmem. To, co Hitler s Německem a zvláště jeho mládeží provedl, je nesčetněkrát „šovinističtější“ než francouzské chápání dějin.

Odstavec naznačuje, že Hitlerovo pojetí historického vývoje Evropy je do rozhodné míry pokřivené, minimálně však značně subjektivní.

Podobný rozpor mezi tím, co je psáno a co bude v budoucnu dáno, je také v další části druhé Hitlerovy kapitoly. Zdůrazňoval časté čtení v mládí jako faktor své vzdělanosti, o které byl zejména v humanitním směru přesvědčen. Avšak rozlišuje čtení a čtení: „*Znám lidi, kteří nekonečně mnoho „čtou“, a to knihu za knihou, písmeno za písmenem, a přesto je nemohu nazvat „sečtělými“. Mají ovšem ohromné množství „vědění“, ale jejich mozek není sto provádět rozřídění*¹⁷ *a registraturu tohoto vstřebaného materiálu.*“¹⁸ Názor historiků na to, že Hitler byl co se týče samostudia

---

¹⁶ MK, s. 34.

¹⁷ V něm. orig. Einteilung.

¹⁸ MK, s. 36.

v knihách do rozhodné míry podobný tomu, o čem v tomto odstavci psal, je dnes obecně přijímaný. Hitler byl totiž přesně tím typem, který četl knihu za knihou z nejrůznějších žánrů a témat a studoval encyklopedii za encyklopedií z různých oborů a odvětví. V jistém smyslu mu to dodalo všeobecný přehled, s jeho vynikající pamětí mu to také umožnilo mnohokrát překvapit i odborníky jednotlivých oborů, ale jeho znalosti nebyly ani v jednom směru skutečně hluboké. Byl samoukem, který doplňoval fakta vyčtená z knih svým domýšlením.

Dvě v předešlém textu zmíněné věci mohou posloužit jako důkaz o silném rysu Hitlerova chápaní – totiž o subjektivitě, neschopnosti pohlédnout na věci velké, politické ani na věci malé, osobní, s nadhledem.

Ve druhé kapitole knihy začínáme také chápat Hitlerovo poznání tehdejšího okolí, které mělo přímý vliv na formování jeho osobnosti a politických názorů.¹⁹ Při popisu svého života líčí Hitler první kontakty s dělníky, kteří ho na stavbě, kde pracoval, neustále obtěžovali s požadavkem vstupu do odborů a vlastně nepřímo přes ně se poprvé setkal se sociálně demokratickou aktivitou. Přiznává, že nejprve v ní neviděl nic špatného, zejména když sociální demokraté usilovali o znesnadnění pozice státního aparátu prostřednictvím návrhů na prosazení tajných voleb. Od příslušníků nebo přívrženců této politické strany však slyšel také něco, co ho proti nim dokonale obrátilo: *„To, co jsem slyšel, bylo každopádně toho druhu, že jsem se do krajnosti rozčlilil. Všechno se tu odmítalo: národ²⁰ jako výmysl „kapitalistických“ tříd – jak často jsem musel slyšet to slovo; vlast²¹ jako nástroj buržoazie k vykořisťování dělnictva; autorita zákona jako prostředek k vykořisťování proletariátu..., náboženství, jako prostředek ke*

---

¹⁹ Srov. Bauer, František: Můj boj očima historiků. Praha 1994, s. 35.

²⁰ V něm. orig. Nation.

²¹ V něm. orig. Vaterland.

*zpitomění²² lidu určeného k vykořistění, morálka jako znamení hloupé ovčí trpělivosti atd. Nebylo ale vůbec nic, co by nezatáhli do příšerné hloubky.*²³

Podobné scény byly zřejmě tím rozhodujícím environmentálním faktorem, který formoval Hitlerovy politické názory. Ty se však vytvářely přece jen nestandardním a zvláštním způsobem, neboť logickou reakcí by byl příklon k opozici proti socialistům a proti dělnické třídě. Hitler ale uvažoval více důkladně a politicky (ať už to věděl či nikoliv). Když při svém volném čase začal po vídeňských kavárnách u svačiny a kávy číst levicově orientované plátky, postupně začal rozdělovat dělníky jako oběti a ty, jež je dovedli k jejich názorům, jako viníky. Píše: *„Jen blázen může se znalostí práce, jež byla vynaložena na otrávení oběti, obět' ztratcovat.*²⁴ Dále v textu se k tomu podrobněji vrací a snaží se dělníky stále více chápat: *„Odolnost milionů dělníků, kteří byli zpočátku nepřáteli sociálně demokratické strany, byla zlomena často šíleným²⁵ způsobem, když měšťanské strany nepřistoupily na žádný jejich sociální požadavek.*²⁶ To je podle Hitlera příčinnou nárůstu jejich moci.

Sociální demokracie se dokonce podle Hitlera obávala zlepšení úrovně dělnictva, protože to by poté mohlo přestat být „chudé“ a tudíž méně závislé na odborech i samotné straně. Dokonce se údajně pokoušela zlepšení úrovně zabránit. Hitler na sociálně demokratickou taktiku poskytuje odpověď: *„Bude-li sociální demokracie konfrontována s učením pravdivějším, ale stejně brutálně provedeným, toto učení zvítězí, i když až po těžkém boji²⁷.* Boj je tedy jedinou možností: *„Teror na pracovišti, v továrně, ve schůzovním lokále a při masové demonstraci je provázen úspěchem stále*

---

²² V něm. orig. Verblödung.

²³ MK, s. 39

²⁴ MK, s. 41

²⁵ Nesmyslným, v něm. orig. irrsinnige.

²⁶ MK, s. 43.

²⁷ MK, s. 41.

častěji, pokud proti němu nevystoupí větší teror. Pak ovšem strana začne naříkat, strašně ječet a volá o pomoc přesto, že odjakživa pohrdá státní autoritou...“²⁸

Můžeme pouze dodat, že ať už měl Hitler v „odhalení“ sociální demokracie pravdu nebo ne, jsou tyto praktiky skutečně více než podobné praktikám prováděným nacistickou stranou v době její cesty za uchopením moci.

Odbory, které v té době byly chápány víceméně pouze jako „sociálně demokratické“, však Hitler neztrácuje, obviňuje však socialisty za jejich historické zneužití. Píše: *„Ne, jestliže asociální nebo nedůstojné jednání s lidmi vyzývá k odporu, pak může být tento boj, pokud nejsou za účelem odstranění těchto škod vytvořeny zákonné soudní instituce, rozhodnut pouze větší mocí. Potom je ale samozřejmé, že proti jednotlivému subjektu, jímž je koncentrovaná síla podniku, musí vystoupit jako jednotlivý subjekt souhrnný počet zaměstnanců, jinak by již ze začátku neměli žádnou šanci zvítězit.“²⁹*

V jistém smyslu můžeme pozorovat „demokratické“ smýšlení Adolfa Hitlera v těchto věcech, které je opět v naprosté opozici vůči jeho vlastní politice uplatněné proti odborům po uchopení moci.³⁰ Můžeme spekulovat o tom, že si zde Hitler odbory předchází, ale pokud vezmeme v úvahu jiné části knihy a v nich popsané rysy jeho politiky, které byly pro tehdejší společnost prakticky nepřijatelné, musíme se spíše klonit k názoru, že Hitler postupem času změnil názor. Člověk svůj názor postupem času mění a transformuje, Adolf Hitler, ač často tvrdil opak, nebyl výjimkou.

V předposlední části druhé kapitoly je poprvé vyjádřen Hitlerův vztah k Židům. Vysvětluje svůj záporný vztah a nenávisť, ač uznává, že důvody k němu se nedají

---

²⁸ MK, s. 42.

²⁹ MK, s. 45.

³⁰ O otázce odborů po uchopení moci Hitlerem např. Bullock, Alan: Hitler a Stalin, paralelní životopisy. Praha 2005, s. 413-446.

snadno popsat. Zpočátku slovo „Žid“ vnímal pouze z hlediska náboženského a proti antisemitismu jako takovému se nejprve ostře stavěl.³¹ Píše: „...ano, dokonce jsem je považoval za Němce. ...jediný rozlišovací znak jsem spatřoval v cizím náboženství. Jak jsem si myslel, byli právě za to pronásledováni a proto můj nesouhlas s nepříznivými výroky o nich přerost téměř v odpor.“³²

Historie nás poučí - nic netrvá věčně.

Podle svých slov dával Hitler přednost nezávislým tiskovinám před antisemitskými plátky, které mu mnohdy připadly vedle objektivních novin hloupé a jednostranné. Co však Hitlera od takovýchto nezávislých novin nakonec odtáhlo, byla jejich přílišná „pochlebovačnost“ císařskému dvoru: „Nebylo snad události v Hofburgu, která by nebyla čtenáři sdělována v tónech uneseného nadšení nebo opět v nařikavých rozpacích, okázalost, zvláště jednalo-li se o „nejmoudřejšího monarchu“ všech dob, která byla jako tokání tetřeva.“³³

Vyozoroval také, že ony antisemitské plátky se k podobným věcem chovají jinak, rozumněji, a začal na články v nich uveřejněné obecně nazírat z jiného úhlu. To stejné platilo o „francouzské otázce“, neboť vychvalování francouzského dvora bylo pro Hitlera nepřijatelné: „Toto žalostné pochlebování Francouzům mne často přinutilo odložit tyto „světové noviny.“³⁴ A vzápětí přiznává, že stále častěji sahal po antisemitském plátku Lidový list. S antisemitismem však Hitler stále neměl co dočinění, i když uznává: „...avšak četl jsem také tu a tam zdůvodnění, které se stalo příčinou mého zamyšlení.“³⁵

---

³¹ Viz Bauer, František: Můj boj očima historiků. Praha 1994, s. 39.

³² MK, s. 48.

³³ MK, s. 49.

³⁴ MK, s. 50.

³⁵ MK, s. 50.

Naopak v podobných listech Adolf Hitler nenacházel to, co tam sám podvědomě hledal, totiž úctu a zdůrazňování Německa, jednoty německého národa a hlavně jeho sjednocení v osobě císaře Viléma II.³⁶

Hitler při tomto, podle svých slov, „nejstrmějším“ období vytváření názorů také zmiňuje Karla Luegera, starostu Vídně za Křesťansko sociální stranu, jenž, ač např. Čechy přijímal, byl silným antisemitou. Můžeme se dočíst: *„Když jsem přišel do Vídně, byl jsem proti nim /Luegerovi a jeho stoupencům/. Ten muž a to hnutí byli v mých očích příliš „reakční“.“*³⁷ Dále však pokračuje: *„Obvyklý cit pro spravedlnost musel ale tento úsudek změnit tou měrou, jak jsem dostával příležitost poznat muže a dílo; a pomalu přerůstalo spravedlivé ocenění v přímý obdiv. Dnes vidím v tomto muži ještě více než předtím největšího německého starostu všech dob.“*³⁸

Antisemitismus začal neúprosně Hitlerovu hlavu napadat.

Definitivní zvrát v tomto tématu je popisován následujícím způsobem: *„...narazil jsem náhle na zjev v dlouhém kaftanu s černými loknami.*

Je to také Žid, byla moje první myšlenka.

*Tak ovšem Židé v Linci nevypadali. Pokradmu a opatrně jsem muže pozoroval, ale čím dále jsem zíral do toho cizího obličeje a zkoumal pátravě jeho tahy, tím více se měnila v mém mozku první otázka v jinou: Je to také Němec“*³⁹

Hitler ve snaze najít odpověď si začal nakupovat a číst různé antisemitské brožury a knihy, v nichž nalézal jen samé nehorázné urážlivé myšlenky a nařčení. Něco

---

³⁶ Viz Bauer, František: Můj boj očima historiků. Praha 1994, s. 39.

³⁷ MK, s. 50.

³⁸ MK, s. 50.

³⁹ MK, s. 51.

se přesto už změnilo: „Přirozeně jsem už nemohl dále pochybovat o tom, že se nejedná o Němce zvláštního náboženství, ale o národ jako takový;“⁴⁰

V následujícím textu popsaná myšlenka je důležitá pro Hitlerovo chápání Židů jako národa: „Ale i kdybych ještě pochyboval, pochyby zmizely s konečnou platností, a to v důsledku postoje části samotných Židů. Mezi nimi rozšířené velké hnutí, nemající ve Vídni málo stoupců, vystupovalo co nejostřeji za stvrzení národního charakteru Židů: za sionismus.“

Zdálo se sice, jakoby jen jedna část Židů schvalovala toto stanovisko a velká většina takové stanovisko odsuzovala a dokonce vnitřně odmítala, ale při bližším pohledu se toto zdání rozletělo jako nepříjemné výpary na čistě účelové výmluvy, neřkuli lhaní. Vždyť takzvané židovstvo liberálního smýšlení⁴¹ neodmítalo přece sionisty jako Židy, ale asi jako Židy s nepraktickým, dokonce snad nebezpečným veřejným přiznáváním se ke svému židovství. Na jejich vnitřní soudržnosti se tím ale nic neměnilo.“⁴²

Tato věta je nepřehledná a záludná. Hitler píše, že část Židů sionismus schvalovala, ale většina takové stanovisko odsuzovala, přesto se domnívá, že ve skutečnosti nejde o konflikt dvou skupin Židů, protože Židé „nesionisté“ chápou Židy sionisty i přes jejich názor do svých řad. Hitler tedy, ač se o tom nezmiňuje doslova, popírá nepřátelství mezi dvěma skupinami Židů – Židy sionisty a Židy „nesionisty“. Věta je záludná v tom smyslu, že jen zmatečně odkrývá to, co říct ve skutečnosti chce. Ať už si Hitler plně uvědomoval to, co z ní vyplývá, nebo ne, je jasné, že v ní rozděljuje Židy na dvě skupiny. Nikoliv však pouze ve vztahu k sionismu, ale k obecnému

---

⁴⁰ MK, s. 51.

⁴¹ V něm. orig. Judentum liberaler Denkart.

⁴² MK, s. 51-52.

světonázoru, přičemž jednu skupinu vidí jako „hmyz“ obtěžující národy, kdežto druhou skupinu (Židů sionistů) neodsuzuje.

V nacistické ideologii, zvláště v souvislosti s jejím antisemitským rysem, je totiž Žid chápán jako „červ“ a „parazit“, který využívá jiných národů a jejich zřízení. První skupina Židů, kterou Hitler označuje jako „židovsko liberálního smýšlení“, si takovou možnost „využívání národů“ uvědomuje a proto „napadá“ Židy sionisty, kteří chtějí zdůraznit jednotu svého národa a usilují i o vlastní stát. Druhou skupinu chápe Hitler tedy jako počestnou – protože se nesnaží o onu „okupaci“ národů, ani si její možnost neuvědomují.

Jenže – v souvislosti s dalším rozvojem jeho myšlenek postupně rozdíl mezi oběma skupinami maže, dospívá k tomu, že o všem rozhoduje rasa a krev, tudíž není možné jednu skupinu téhož národa odsoudit a druhou nikoliv. Podle něj je židovská snaha o prostupování a využívání národů zárodkem přítomna již v židovské krvi.

Onu skupinu Židů využívajících národy totiž začal Hitler skutečně nenávidět a jelikož ji chápal jako silně většinovou (což nelze doložit proto, že ona skupina existovala pouze v Hitlerově hlavě), spojil si vlastnosti jejího člena s genetickým dědictvím celého „národa“. A právě od této doby už Židy nedělí na dobré či špatné, ale chápe jejich „krev“ jako obecně zvrácenou.

Zmíněný odstavec je tedy pro pochopení nacistické ideologie skutečně nanejvýš důležitý. Hitler nyní už o Židech obecně píše: *„Nebylo nečistoty v jakékoliv formě, žádné nestydatosti především v kulturním životě, na niž by se nepodílel alespoň jeden Žid. I když se řízlo do takového nádoru opatrně, našel se Židáček jako červ v hničícím těle, často zcela oslněn náhlým světlem.“*⁴³

---

⁴³ MK, s. 52.

Jsem přesvědčen, že právě tímto momentem je proces vzniku Hitlerova antisemitismu dovršen.⁴⁴ Narušila jej pouze úvaha, kterou autor uvádí na samém konci druhé kapitoly: *„Ještě jednou, a bylo to naposledy, mne přepadly pochybovačné a skličující myšlenky. Když jsem zkoumal dlouhá období dějin lidstva a působení židovského národa v nich, vyvstala najednou úzkostná otázka, zda si snad nevyzpytatelný osud ve svém úradku z důvodů nám ubohým lidem neznámým přece jen nepřeje konečné vítězství tohoto malého národa? .../avšak/ židovské marxistické učení /prakticky od počátku Hitler spojuje marxismus s Židy/ odmítá aristokratický přístup přírody...Popírá tedy v člověku význam národa⁴⁵ i rasy a tím odebírá lidstvu předpoklad existence a kultury...“⁴⁶*

Světónázor byl z jednoho hlediska dokončen – buďto vyhrají Židé a svět skončí, nebo se najde někdo, kdo svět zachrání a židovský národ porazí.⁴⁷

Na začátku kapitoly třetí rozvádí Hitler svůj vztah k Habsburské monarchii a jejím institucím, zejména k parlamentu. Zjistíme, jak se „z demokrata a svobodomyšlníka“ stává zastánce silně autoritativního režimu: *„Parlament jsem nenáviděl vždy, ale vůbec ne jako instituci jako takovou. Naopak, jako svobodomyšlný člověk jsem si nedovedl jiný způsob vlády představit, neboť myšlenka na nějakou diktaturu by mi při mém vztahu k habsburskému domu připadala jako zločin proti svobodě a rozumu.“⁴⁸*

Hitler parlament navštívil: *„Za krátký čas jsem ale byl pobouřen, když jsem viděl to ubohé divadlo, jež se konalo před mýma očima!... Vzrušený dav křičící jeden přes druhého ve všech tóninách, zdivočelá masa, a nad tím vším nevinný starý strýc, snažící*

---

⁴⁴ Srov. Bauer, František: Můj boj očima historiků. Praha 1994, s. 40.

⁴⁵ V něm. orig. Volkstum.

⁴⁶ MK, s. 57.

⁴⁷ Srov. Heiden, Konrád: Adolf Hitler – cesta k moci. Praha 2002, s 89-90.

⁴⁸ MK, s. 64.

*se v potu tváře se zvonkem v ruce vykřikovat vážné prosby i hrozby, aby zjednal domu opět důstojnost. Musel jsem se smát.*⁴⁹

A tak vznikl odpor nejen k parlamentu, ale zřejmě k demokracii jako takové: *„Rok tohoto klidného pozorování mi stačil k tomu, abych svůj původní názor na podstatu této instituce beze zbytku otočil... Až dosud jsem viděl neštěstí rakouského parlamentu v absenci německé majority, nyní jsem ale viděl neblahý osud v podstatě této instituce jako takové.*⁵⁰

Autor dochází k uvědomění, že proti parlamentní demokracii, ve které rozhodují *„neschopní a zbabělí poslanci“* o věcech, kterým nerozumí, stojí jiný, lepší princip. Takový princip autor pojmenovává jako *„skutečnou germánskou demokracii“*, založenou na svobodné volbě jednoho vůdce, jenž přejímá (na rozdíl od parlamentářů) veškerou odpovědnost za své konání.

Kdyby němečtí a bavorští politikové četli pozorně (nebo alespoň četli vůbec) Hitlerovu knihu, mohli vůči aktivitám jeho strany být obezřetnější, zvláště v případě možnosti puče. Hitler totiž píše: *„Vede-li vládní moc pomocnými prostředky /myšleno státním aparátem/ národ k záhubě⁵¹, potom je vzbouření⁵² nejen právem, ale i povinností každého příslušníka takového národa.*⁵³

A dále v textu: *„Lidské právo ruší státní právo.*⁵⁴ Toliko k Hitlerovu chápání státu jako instituce.

V další části kapitoly nalézáme text, jehož byť i jen rozumné přečtení, natožpak správné pochopení, je tvrdým oříškem. Hitler porovnává neněmecké (zejména české)

---

⁴⁹ MK, s. 65.

⁵⁰ MK, s. 66.

⁵¹ V něm. orig. Untergang.

⁵² V něm. orig. Rebellion.

⁵³ MK, s. 78.

⁵⁴ V něm. orig. Menschenrecht bricht Staatsrecht.

kněží, kteří chápou svůj národ „subjektivně“ a církve „objektivně“, s kněžskými německými, u kterých je tomu naopak. Slova „objektivní“ a „subjektivní“ jsou však zřejmě nemístná, snad autor nenašel jiná, příhodnější pro jeho záměr. Svou „teorii“ pak rozvádí i do jiných sfér: *„S tímto jevem se setkáváme vždy, jedná-li se o abstraktní ideje. „Státní autorita“, „demokracie“, „pacifismus“, „mezinárodní solidarita“ apod. jsou pojmy, které se u nás /chápejme u německého národa/ téměř vždy stanou tak ustrnutými, čistě doktrinárními představami, že každé posuzování všeobecných národních životních potřeb se děje pouze z jejich hlediska.“*⁵⁵

Podle Hitlera jsou tedy němečtí lidé výjimeční také v tom smyslu, že všechny „národní“ principy přijímají jakoby nepřimo (autor zvolil slovo objektivně) přes pojmy, za nimiž až národ chápou. Oněmi pojmy jsou právě výše zmíněné: autorita, demokracie, pacifismus. Dále píše: *„Tento neblahý způsob pohledu na všechny záležitosti pod úhlem už jednou vytvořeného názoru umrtvuje každou schopnost vtáhnout se⁵⁶ subjektivně do věci, jež objektivně odporuje vlastní doktríně, vede nakonec k úplné záměně prostředku a účelu.“*⁵⁷

Dále obviňuje svůj národ z toho, že by dal vždy přednost režimu či systému, kterému věří, i kdyby byl špatný: *„Tak by se rozhořčeně postavil /příslušník národa/ proti pokusu o diktaturu, i kdyby jejím nositelem měl být například Bedřich Veliký... Bude tedy hájit nejhroší tyranii, jež ruinuje národ, poněvadž „státní autorita“ je v této tyranii momentálně ztělesněná, jindy zase odmítne i požehnanou vládu, pokud neodpovídá pravidlům „demokracie.“*⁵⁸

---

⁵⁵ MK, s. 89.

⁵⁶ V něm. orig. hineinzudenken.

⁵⁷ MK, s. 89.

⁵⁸ MK, s. 89.

Při určování toho, jak konkrétně tento text a zda-li vůbec odráží ideologii nacismu, se dostáváme do slepé uličky, Hitler zde vyjádřil jakýsi „pseudonázor“, v hlavě si vytvořil rys národa a snažil se jej posléze z národa vymazat pokusem o subjektivizaci národního vědomí. Takový rys je však samozřejmě naprosto smyšlený. I kdyby byl Hitler v tomto případě dobrým sociálním psychologem a určil diagnózu příslušníků svého národa správně (což se díky povaze myšlenky nedá ověřit), tak, při vším respektu k odlišnostem jednotlivých národních nacionalismů, by to stejně neznamenalo, že je v tom německý národ jiný, než národy ostatní.

V poslední části třetí kapitoly knihy také Hitler popisuje dvě hnutí, která jej, každá v jiném smyslu, okouzila. Prvním bylo Všeněmecké hnutí a druhým Křesťansko sociální strana, obě neuspěly a Hitler opakovaně vysvětluje proč,⁵⁹ píše: *„Všeněmecké hnutí⁶⁰ mělo jistě pravdu, pokud jde o principiální názor na cíl německé obnovy, nemělo však štěstí při volbě cesty k tomuto cíli. Bylo nacionalistické, avšak bohužel ne natolik sociální, aby získalo masy. Jeho antisemitismus ale spočíval na správném poznání významu rasového problému, a to ne na základě náboženských představ. Jeho boj proti určité konfesi byl naproti tomu fakticky i takticky špatný. Křesťanskosociální hnutí⁶¹ mělo nejasnou představu o cíli německého znovuzrození, zato mělo rozum a štěstí při hledání cest jako strana. Chápalo význam sociální otázky, mýlilo se v boji proti Židům a nemělo tušení o síle národní myšlenky.“⁶²*

Obě hnutí Hitler studoval a jejich vývoj i zánik sám sledoval, je patrné, že ideál viděl v nějaké formě jejich praktického a ideologického spojení. Pro správné pochopení Hitlerových myšlenek jsou právě ona hnutí významná, zvláště pak jejich vůdci – již

---

⁵⁹ Viz Bauer, František: Můj boj očima historiků. Praha 1994, s. 46-47.

⁶⁰ V něm. orig. alldeutsche Bewegung.

⁶¹ V něm. orig. christlich-soziale Bewegung.

⁶² MK, s. 96.

jednou zmíněný Karl Lueger, předseda Křesťansko-sociální strany a vůdce Všeněmců – Georg von Schönerer.⁶³

V kapitole čtvrté zkoumá autor problémy spojené s nárůstem populace. Nastiňuje několik možných řešení těchto problémů: „...omezit růst porodnosti a tak čelit přelidnění. Příroda sama přece také přistupuje v dobách velké nouze... k omezení rozmnožování obyvatelstva... Neomezuje schopnost jako takovou, nýbrž zachování zplozeného tím, že ho vystavuje těžkým zkouškám a strádáním a tudíž vše, co je méně silné, méně zdravé, je nuceno vrátit se do klína věčně nepoznaného.“⁶⁴

Řešení problémů pomocí principů sociálního darwinismu je však pouze jedním z Hitlerem navržených možností. Druhou je vnitřní kolonizace: „Bezpochyby může být výnosnost půdy až do určité meze zvyšována, avšak pouze do určité meze a ne stále dále a dále.“⁶⁵ Důsledkem takového přístupu by však byla opět (ačkoliv později) možnost první nebo třetí (viz dále).

Autor také píše: „...jistěže bude v určitém časovém okamžiku celé lidstvo přinuceno k tomu, že v důsledku nemožnosti dále vyrovnávat zvyšováním produkce půdy stoupající počet lidí bude nutné zastavit rozmnožování lidského rodu⁶⁶ a buďto nechat přírodu rozhodnout, anebo, pokud to bude možné, přikročit k svépomoci.“⁶⁷

Hitlerovým třetím, co se týče ideologie zdaleka nejdůležitějším, východiskem z populační krize je získání nové půdy a přesunutí obyvatelstva právě na ni. Poslední možností je obchodní a koloniální politika. Hitler se ze všech čtyřech možností přiklání k první a třetí. První v principu, ve třetí v cíli.⁶⁸

---

⁶³ O Luegerovi a Schönererovi např. Heiden, Konrád: Adolf Hitler – cesta k moci. Praha 2002, s. 52-54.

⁶⁴ MK, s. 102.

⁶⁵ MK, s. 103.

⁶⁶ V něm. orig. menschlichen Geschlechte.

⁶⁷ MK, s. 103.

⁶⁸ Viz MK, s. 106.

Pokud chápeme nacismus jako ideologii odraženou v díle Mein Kampf, je jasné, že jeden z rysů takové ideologie je agresivita, autor píše: „*Nikdo to ovšem nebude dělat rád. /postupovat svoji půdu/ Potom bude výsledkem využití práva sebezáchovy; co bude odepřeno po dobrém, musíme si dobýt pěstí.*“⁶⁹ Hitler se jednoznačně přiklání k násilnému získání evropské půdy: „*Musíme mít jasno v tom, že tohoto cíle můžeme dosáhnout pouze bojem a s klidem a odhodláním v našich očích tedy použít zbraně.*“⁷⁰

Dostáváme se také k základnímu pilíři chápání Hitlerovy zahraniční politiky: „*Pro takovou politiku je v Evropě ovšem pouze jediný spojenec: Anglie. Pouze s Anglií je možné s krytými zády zahájit nový germánský pochod.*“⁷¹

A dále v textu také něco, co Hitlerově ideologii ve skutečnosti neodpovídá, pouze zde svojí logikou předestírá možnosti: „*Jestliže se evropská politika půdy dala uskutečňovat jediné proti Rusku ve spolku s Anglií, tak naopak koloniální a světová obchodní politika je myslitelná pouze s Ruskem proti Anglii.*“⁷² Je však naprosto jasné, že co se týče reality, o takové možnosti (s Ruskem proti Anglii) Hitler nikdy neuvažoval. Je v ní totiž naprostá absence jeho rasové politiky.⁷³

Následně se autor vyjadřuje k pojetí státu a jeho ekonomiky. Pevnost státu však od dobrého ekonomického vývoje razantně odděluje jakožto dvě naprosto spolu nesouvisející věci. Píše: „*Není /stát/ souhrnem hospodářských kontrahentů...nýbrž*

---

⁶⁹ MK, s. 106.

⁷⁰ MK, s. 107.

⁷¹ V něm. orig. Germanenzug.

⁷² MK, s. 109.

⁷³ Poněkud jinak na problematiku nahlíží historik František Bauer. Domnívá se zřejmě, že Hitler zde hovoří pouze o době před první světovou válkou a obecně pouze o minulosti. Vykládá si Hitlerova slova této části jeho knihy jako upozornění na to, že se předválečná politika císařství nedokázala rozhodnout mezi politikou čistě protianglickou a čistě protiruskou (srov. Bauer, František: *Můj boj očima historiků*. Praha 1994, s. 56-57.). Naproti tomu se já domnívám, že Hitler chybu předválečného Německa chápe v tom, že si vůbec takovou otázku pokládala. Německo minulé i budoucí podle Hitlera musí stát v Evropě v první řadě proti Rusku, jak velí jeho rasovými předsudky ovlivněný světónázor.

organizací fyzicky a duševně stejnorodých živých bytostí...“⁷⁴ A ještě dále: „Pro vytvoření a udržení státu je nejpodstatnějším předpokladem existence sounáležitosti⁷⁵ na základě jedné podstaty a stejného druhu, jakož i připravenost zasadit se o to všemi prostředky...Položíme-li si otázku, které síly jsou skutečně státotvorné a stát udržující, můžeme je shrnout následovně: schopnost a vůle jednotlivce k obětování sebe sama pro celek.“⁷⁶

Přiblížení se linie textu k ekonomickým otázkám je však pouze zdánlivé, co do představ o vedení hospodářství nenacházíme prozatím ani slovo.

K vytváření mýtů o židovském národu zde také padají zmínky: *„Židovský stát nikdy nebyl prostorově ohraničen, byl univerzálně neomezen co do prostoru, avšak vymezen co do rasy. Proto také tvořil tento národ vždy stát ve státech. Patří k nejgeniálnějším trikům, jaké kdy byly, nechat tento stát plout jako „náboženství“ a zajistit ho tolerancí, kterou árijec je vždy ochoten přiznat náboženskému vyznání.“⁷⁷*

Čtenář má i na tomto místě (jakož na mnoha jiných) možnost vnímat zmatenost textu – v každé kapitole se Hitler vyjadřuje pod rouškou rozvedení nebo prohloubení myšlenky k něčemu, k čemu se již vyjádřil dříve. Ve skutečnosti toto „hlubší filozofování“ není ničím jiným než pouhou spleť myšlenek tak, jak po sobě v Hitlerově hlavě následovaly. Odpovídá to i celému Hitlerovu světonázoru – sám myslel, jak je ucelený, ve skutečnosti byl zmatečný.

V páté Hitlerově kapitole hovoří autor o světové válce. Co do ideologie hnutí je důležitý jeden odstavec: *„Představy a ideje, ale i hnutí s určitými duchovními základy, ať už jsou tyto nesprávné či nikoliv, lze od určitého okamžiku jejich existence zlomit*

---

⁷⁴ MK, s. 114.

⁷⁵ V něm. orig. Zusammengehörigkeitsgeföhls.

⁷⁶ MK, s. 115.

⁷⁷ MK, s. 114.

*technickými mocenskými prostředky pouze tehdy, jsou-li tyto fyzické zbraně samy nositeli nové plamenné myšlenky, ideje nebo světového názoru.*⁷⁸

Hitler tak vysvětluje neúspěšnost podobných pokusů zejména v Habsburské monarchii a ve Výmarské republice. Odstavec můžeme číst také jako varování, že ono hnutí (nacismus) nelze zastavit „výmarskými“ prostředky, neboť ty nejsou nositeli „nového živého světového názoru“. Jsou tedy příliš slabé.

Z dřívějšího textu jsme pochopili, že Hitlerova ideologie je agresivní, neboť jednoho dne musí dojít k boji a rozšíření území. V takové válce potom Hitler nezná hranic: *„Co do otázky humanity, vyjádřil se již von Moltke tak, že humanita ve válce spočívá v krátkosti děje, takže jí nejvíce odpovídá nejostřejší způsob boje.*⁷⁹

K antisemitismu se autor vrací v kapitole sedmé, kde také po dlouhé době nacházíme skloňováno slovo „hospodářství“, opět nám ale nenapoví nic z jeho představ o fungování ekonomiky státu. Hitler zde vytváří mýtus, který je znám pod obratem „bodnutí dýkou do zad“. Píše: *„Kanceláře byly obsazeny Židy. Skoro každý zapisovatel byl Žid a každý Žid byl zapisovatel. Byl jsem překvapen množstvím těchto bojovníků vyvoleného národa a nemohl jsem jinak, než je srovnat s jejich skromnými zástupci na frontě.*⁸⁰ *Ještě horší to bylo v hospodářství. Zde se stal židovský národ opravdu „nezbytným“. Tento pavouk začal pomalu národu vysávat krev ze žil. Oklikou, prostřednictvím válečných společností, bylo skoncováno s národním svobodným hospodářstvím... Tak se skutečně již v roce 1916/17 nacházela skoro celá produkce pod kontrolou finančního židovstva.*⁸¹

---

⁷⁸ MK, s. 127.

⁷⁹ MK, s. 132.

⁸⁰ Hitler mohl být ovlivněn falšovanými statistikami ohledně počtu Židů v bojujícím vojsku, viz Heiden, Konrád: Adolf Hitler – cesta k moci. Praha 2002, s. 92.

⁸¹ V něm. orig. Finanzjudentum.

Hitlerův sebeklam, o němž nakonec přesvědčil celý národ, byl definitivně vytvořen. Židé se pokoutně chopili vedoucích funkcí, aby ovládli německý stát za účelem svého prospěchu a tím vlastně způsobili německou porážku ve válce. Nejenom porážku, ale také všechno špatné, co po ní následovalo. Hitler to nazývá „rozvratem“: „*Oni sami /zrádci/ jsou však viníci rozvratu a ne prohraná válka, jak nyní rádi tvrdí.*”⁸²

K válce se Hitler vrací ještě v kapitole desáté, kde nacházíme vsutku originální pohled do hlubin Hitlerových myšlenek: „*Ne a ještě jednou ne. Ve způsobu, jakým německý národ přijal svou porážku, lze nejzřetelněji rozpoznat, že pravou příčinu našeho rozvratu musíme hledat někde úplně jinde, než v čistě vojenské ztrátě několika pozic, nebo neúspěchu několika ofenzív. Neboť pokud by fronta selhala jako taková a dostalo-li by se přes ní do vlasti osudové neštěstí, pak by německý národ*⁸³ *přijal porážku zcela jinak. Snášel by následné neštěstí se zatnutými zuby, nebo by ho oplakával s uchvacující bolestí. Poté by zlost a hněv naplnil srdce proti nepříteli, který se záluďnou náhodou, nebo také vůlí osudu, stal vítězem. Potom by národ*⁸⁴ *, podobně jako římský senát, vzdal s díkem otčiny*⁸⁵ *hold poraženým divizím za jejich dosavadní oběti a s prosbou, aby se nehněvaly na Říši. Samotná kapitulace by byla podepsána pouze s rozumem, zatímco srdce by již byla pro nadcházející povstání.*“⁸⁶

Odstavec je dokladem toho, že Hitlerova vize minulosti byla značně pokřivená a navíc prostoupena mysticko-nacionálním realitě neodpovídajícím nádechem.

V kapitole osmé se Hitler mimo jiné vyjadřuje k ekonomice a její úloze ve státním zřízení. Mnozí historikové tvrdí, že Hitler hospodářským problémům nerozuměl, že je

---

⁸² MK, s. 164.

⁸³ V něm. orig. deutsche Volk.

⁸⁴ V něm. orig. Nation.

⁸⁵ V něm. orig. Vaterland.

⁸⁶ MK, s. 165.

nepochopil. Jiní tvrdí, že rozuměl ekonomice daleko více, než si většina lidí myslí. Pravda je zřejmě uprostřed. Hitler rozuměl ekonomice v tom smyslu, v jakém potřeboval. Je zřejmě jasné, že nechápal ekonomické pochody, trh nebo systémy veřejných financí, ale v rovině obsáhlosti nacismu jakožto ideologie to nebylo důležité. Tam byla ekonomika státu chápána úplně jinak: „...všechny tyto myšlenky /Hitlerovy/ spočívaly v mínění, že kapitál je v každém případě výsledný produkt práce a s tím je sám sobě podkladem korektury všech těch faktorů, které lidskou činnost buďto podporují, nebo ji naopak pozastavují. V tom potom spočívá národní význam kapitálu, že sám zcela závisí na velikosti, svobodě a síle státu, a tedy národa, že tato provázanost již sama o sobě musí vést k podpoře tohoto kapitálu ze strany státu a národa, z jednoduchého důvodu sebezáchovy, resp. dalšího rozmnožování. Toto odkázání kapitálu na nezávislý svobodný stát podporuje jednoznačně tuto svobodu, moc, sílu atd. národa. Tím byla také poměrně jasnější a srozumitelnější úloha státu vůči kapitálu: má se starat pouze o to, aby zůstal sluhou státu, a neměl by si namlouvat, že je pánem národa. Toto stanovisko se pak dá ohraničit dvěma mezními liniemi: udržování životaschopné národní a nezávislé ekonomiky na straně jedné, a zajišťování sociálních práv pracujících na straně druhé.“⁸⁷

Pokud bychom měli rozhodnout o tom, zda-li byl Adolf Hitler co do ideologických představ (praktickou rovinu praxe ponechme nyní stranou) více socialistou nebo kapitalistou, museli bychom se přiklonit spíše ke kapitalismu, na který

---

⁸⁷ MK, s. 151, jednoznačnou inspirací pro uvedené Hitlerovy názory byl německý teoretický ekonom Ing. Gottfried Feder, vzhledem k typům Hitlerových vyjádření o ekonomice státu však můžeme soudit, že do hloubky teoretické ekonomie Hitler nikdy nepronikl. Viz Bauer, František: Můj boj očima historiků. Praha 1994, s. 72-73.

je daleko více „adaptabilnější“ sociální darwinismus, jenž je v jistém smyslu se socialismem neslučitelný.⁸⁸

V desáté kapitole nacházíme další rys Hitlerova pohledu na politiku. Píše: *„Jedním z nejzoubitějších úkazů rozvratu v Německu před válkou byla všudypřítomná kolem sebe kousající polovičatost⁸⁹ ve všem a v každém.“⁹⁰* Za Hitlerovou polovičatostí, na kterou poukazuje např. při boji úředních míst se syfilitidou, ale také na mnoha dalších věcech, se skrývá radikalismus. Zcela obyčejný a základní rys všech totalitních ideologií zvláště projevovaný v jejich praxi – dotáhnout vše potřebné do naprostého konce, neumožnit odklon od stanovené zásady nebo zkrátka – cíle bude dosaženo za každou cenu, všemi prostředky.

V jedenácté kapitole nesoucí název „Národ a rasa“ Hitler extrémně brojí proti míšení krve formou sňatků i sexuálních styků. Podle něj: *„Výsledkem každého míšení ras⁹¹ je tedy, krátce řečeno, následující: a) úpadek úrovně vyšší rasy; b) tělesný a duševní úbytek a tím začátek pozvolného, ale jistého chřadnutí. Nastolovat podobný vývoj však neznamena nic jiného než zhřešení proti vůli věčného stvořitele.“⁹²*

A dále v textu: *„Směšování krve⁹³ a s tím spojený pokles rasové úrovně je jedinou příčinou vymírání starých kultur. Neboť lidé nezanikají z důvodů válek, nýbrž ztrátou odolnosti, způsobenou znečištěním vlastní krve.“⁹⁴*

V jedenácté kapitole se také Hitler docela podrobně zabývá „zkoumáním“ domnělých židovských praktik, kterými Židé *„obelhávají lidstvo a budují vlastní*

---

⁸⁸ Viz Bullock, Alan: Hitler a Stalin, paralelní životopisy. Praha 2005, s. 423-449.

⁸⁹ V něm. orig. Halbheit.

⁹⁰ MK, s. 169.

⁹¹ V něm. orig. Rassenkreuzung.

⁹² MK, s. 200.

⁹³ V něm. orig. Blutsvermischung.

⁹⁴ MK, s. 207.

světovládu“. Hitler chápe příslušníka židovského národa jako červa a parazita, který vysává jiné národy. Jeho snahu vidí jako uvědomělou, nenávist k židovskému národu je u Hitlera bezesporu nefalšovaná, skutečná. Hitler byl antisemitismem posedlý. Antisemitismus jako takový je tedy zřejmě základním a absolutně nejdůležitějším kamenem nacismu stejně tak, jako je jeho podněcování hlavním cílem Hitlerovy knihy.⁹⁵

Na konci této kapitoly autor začíná spojovat židovství s marxismem a obecně s levicovými elementy, které jsou údajně pro Židy a jejich světovládné plány ideální: *„Postup Židů je přitom následující: Pověsí se na dělníka, přičemž v přetvářce lituje jeho osud, je rozhořčen jeho životním údělem a chudobou, aby touto cestou získal jeho důvěryhodnost. Snaží se prostudovat všechny ty skutečné, nebo vymyšlené podrobnosti jeho tvrdého života, aby probudil touhu po změně takovéto existence. Svou bezmeznou vypočítavostí přetváří potřebu sociální spravedlnosti, která je hluboce zakořeněna ve všech árijských lidech, na nenávist proti všem, kteří měli jen trochu více osudového štěstí. Přičemž tomuto boji za odstranění sociálních rozdílů dává zcela určitý světonázorový ráz. Zakládá marxistické učení.“*⁹⁶

Podle Hitlera je tedy marxismus učení, které jednoznačně vyplynulo ze židovské povahy a vypočítavosti. Marxismus je jasným výsledkem charakteru židovské krve a inteligence.⁹⁷

Dvanáctou kapitolou, ve které Hitler popisuje základní principy hnutí, které má a musí Německu znovu vybojovat jeho velké jméno, první díl Hitlerovy knihy končí.

---

⁹⁵ Viz. Bullock, Alan: Hitler a Stalin, paralelní životopisy. Praha 2005, s. 151-152.

⁹⁶ MK, s. 222.

⁹⁷ Viz Bauer, František: Můj boj očima historiků. Praha 1994, s. 96-98.

Ve druhém díle své knihy je Hitler daleko více praktickým politikem než ideologem a rozebírá zejména nacistické hnutí a jeho úkoly. Co se týče myšlenek a inspirací, je druhý díl o mnoho chudší než díl první. Přesto se domnívám, že v něm můžeme nalézt několik pasáží, které pomohou názor na Hitlerovo nacistické hnutí a jeho představy o fungování státu a společnosti (i v hospodářské rovině) dotvořit.

K Hitlerovu chápání marxismu a kapitalismu snad toliko: *„Občanský svět je marxistický, věří však na možnost vlády určité skupiny lidí (buržoazie), zatímco marxismus sám plánovitě usiluje o převedení celého světa do rukou Židovstva.“*⁹⁸

Těžko soudit, nakolik je zmíněný odstavec smysluplný. Jestliže Hitler chápe marxismus jako snahu o převedení světa do židovských rukou, v čem se pak asi liší od kapitalismu, jež vkládá svět do rukou buržoazie – podle Hitlera však také židovské. Ona však i jeho definice zřejmě není úplně věrná jeho myšlenkám, neboť občanský svět, který věří v možnost vlády určité skupiny, neoznačuje slovem buržoazie, jako zde, ale daleko spíše parlamentarismem a demokracií, které jsou onou buržoazií ovládány.

Obojí, jak marxismus, tak kapitalismus, chápe Hitler jako opoziční proti myšlenkové soustavě své, píše: *„Naproti tomu národní světonázor“*⁹⁹ *uznává význam lidstva v jeho rasových prazákladech. Ve státu vidí principiálně jenom prostředek k dosažení cíle a za svůj cíl považuje zachování rasového bytí lidstva*¹⁰⁰. *Tím nevěří v žádném případě na nějakou rovnost ras, nýbrž rozpoznává v jejich rozdílnosti vyšší nebo nižší hodnotu...Tím vzdává principiálně hold aristokratické základní myšlence přírody...“*¹⁰¹

---

⁹⁸ MK, s. 261, srov. Bauer, František: *Můj boj očima historiků*. Praha 1994, s. 97.

⁹⁹ V něm. orig. völkische Weltanschauung.

¹⁰⁰ V něm. orig. rassischen Daseins der Menschen.

¹⁰¹ MK, s. 261.

K otázkám germanizace hovoří v takovém duchu, že je nesmyslem ji chápat jako lidskou (poněmčování úřadů apod.), ale pouze jako zemskou (germanizaci půdy). Na nově získanou půdu nastoupí totiž germánský lid, germánské ruce germánského sedláka musí obhospodařovat půdu – to je germanizace podle Hitlera.¹⁰²

Jako nejvyšší úkol státu chápe zachování a rozvoj rasy, která je podle něj podmínkou pro vzmach kulturotvorných a tvůrčích sil. I toto je významným rysem nacismu. Autor dále v textu poznamenává: *„Stát je prostředek k účelu. Jeho účel spočívá v zachování a podporování fyzicky a duševně stejnorodých živých bytostí. Toto zachování zahrnuje především rasový stav a umožňuje tím svobodný rozvoj všech v této rase třímajících sil. Z nich bude vždy jedna část sloužit zachování fyzického života a druhá podpoře dalšího duchovního rozvoje. Ve skutečnosti však vytváří jedno předpoklad pro druhé.“*¹⁰³

Důležitou částí takového státu, ne-li tou nejdůležitější, je výchova mládeže pro budoucnost: *„Národní stát¹⁰⁴ nebude provádět dozor nad tělesným utužováním pouze během oficiálních školních let, i potom se musí o tyto věci starat tak dlouho, dokud se mladý člověk nachází v tělesném vývoji, aby tento vývoj využil ke svému požehnání.“*¹⁰⁵

Nacistický stát však nemá připravit mladé pouze v tomto smyslu (fyzické a psychické kondice), ale také dopomoci individuálnímu snažení k tomu, aby jednotlivec vrátil svůj „dluh“ národní pospolitosti svým výkonem a kvalitou práce. Nacismus tedy nevidí klíč k rozdělení společnosti podle druhu práce jako marxismus, ale podle užitku, kterou svou prací občan svému národu přináší: *„Hodnocení člověka musí být založeno*

---

¹⁰² Viz Bauer, František: Můj boj očima historiků. Praha 1994, s. 111-113.

¹⁰³ MK, s. 268.

¹⁰⁴ V něm. orig. völkische Staat.

¹⁰⁵ MK, s. 281.

*na jeho jednání a způsobu, jakým splňuje úkol, který mu společnost uložila.*¹⁰⁶

Můžeme v tom vysledovat jakýsi most mezi kapitalismem a marxismem. Nacismus neprotestuje proti kapitalistům, dokonce je jim ochoten přiznat a ponechat jejich velké jmění, pouze však v případě, že takové jmění má účel nejen pro jednotlivce, ale zejména pro stát. Dělníka, který odvádí svou práci, nestaví nad kapitalistu, ale pokud dělník odvádí svou práci poctivě a vlastně „vrací“ společnosti svůj dluh, staví jej na stejnou úroveň. Každý tak má v Německu možnost dopracovat se vysokého postavení, německý historik Konrád Heiden píše: „...*nacionálně socialistický stát nerozděluje vůdčí místa podle rodu, majetku či společenského postavení, ale podle osobní hodnoty.*“¹⁰⁷ Rovněž tak materiální ohodnocení tudíž nemá být úměrné fyzické práci, ale poměru, v jakém je odvedená práce užitečná pro jedince s odvedenou prací užitečnou pro celek.

Pokud se týče federálního, spolkového, či unitárního chápání státu, znamená nacismus příklon spíše k jednotnosti. Nesmí to však být v rozporu s historickým vývojem země. Minimálně v Německu. Těžko můžeme tento rys politické ideologie aplikovat na jiných státech s jinou historií a v případech, kdy bychom hodnotili jistou míru „nacističnosti“ jednotlivých států, by tento ukazatel byl irelevantní.¹⁰⁸ Obecně však platí, že říše (chápejme celek) musí obsahovat jednotný lid, jednotnou rasu. To do nacistické ideologie bezesporu patří; mnohonárodnostní stát se v důsledku takového kritéria nemůže nikdy nacistickým stát.

V posledních částech druhého dílu knihy *Mein Kampf* se Adolf Hitler vyjadřuje zejména k zahraničněpolitickým otázkám. Pochopení Hitlerových myšlenek v rámci

---

¹⁰⁶ MK, s. 295.

¹⁰⁷ Heiden, Konrád: *Adolf Hitler – cesta k moci*. Praha 2002, s. 96.

¹⁰⁸ Nutno podotknout, že nacistická vláda vytvořením žup do rozhodné míry ignorovala historické hranice zemí, avšak šlo zejména o rozdělení organizačně-správní, bezpochyby nebylo Hitlerovým cílem rozbit politicko-kulturní tradice jednotlivých německých států.

podobných otázek bylo pro stranické kolegy nejdůležitějším předpokladem k nabytí moci ve sféře zahraničněpolitického vlivu: /autor se ptá/ „*Které státy momentálně nemají žádný životní zájem na tom, aby naprostým vyřazením německé střední Evropy bylo dosaženo francouzské bezpodmínečné hospodářské a vojenské panovačné převahy? A které státy by mohly, na základě vlastních existenčních podmínek a svých dosavadních tradičních politických vlád, v takovémto vývoji spatřovat ohrožení své vlastní budoucnosti?*

Neboť v jednom musí mít člověk konečně naprosto jasno. Totiž že nejúprosnějším úhlavním nepřítelem německého národa je a zůstane vždy Francie...

Anglie si nepřeje Německo coby světovou velmoc, Francie však žádnou mocnost, která se nazývá Německo. .../bojujeme/ za existenci naší vlasti, za jednotu našeho národa a za denní chléb pro naše děti. Pokud bychom z tohoto hlediska měli mít vyhlídku na nějaké případné evropské spojení, zůstanou nám pouze dva státy: Anglie a Itálie.“¹⁰⁹

Kdo by chápal Hitlera jako nekompromisního ve věcech opětovného zajištění německých území, mohl by zapomenout na zásadní rys jeho povahy, totiž oportunistus: „...*Neboť pokud se nespojíme s Anglií, protože nám uzmula naše kolonie, ani s Itálií, protože obsadila jižní Tyrolsko, Polsko a Československo nepřichází v úvahu, pak nám kromě Francie, která nám uloupila Alsasko-Lotrinsko, v Evropě nezbude nikdo jiný.“¹¹⁰*

Hitler byl v tomto smyslu pouhým realistou, který věděl to, co v pozdějších časech nejlépe vyjádřil britský první ministr Churchill, že totiž jedinou horší věcí, než boj se spojenci, je boj bez nich. Všechno, co se zahraničně politické orientace týkalo, bral Hitler pouze účelově. A účel? Ten byl je v Hitlerově knize vyjádřen několikrát:

---

¹⁰⁹ MK, s. 417.

¹¹⁰ MK, s. 429.

„Pokud máme zahraniční politikou rozumět řízení vztahu jednoho národa ke zbytku světa, pak bude muset být způsob tohoto řízení podmíněn určitými zkušenostmi. Jako národní socialisté můžeme ohledně zahraniční politiky národního státu přidat následující větu: Zahraniční politika národního státu musí na této planetě zajistit existenci státem sdružené rase, a to tím, že vytvoří příhodný vztah mezi počtem a nárůstem obyvatelstva na jedné straně a velikosti a kvalitě země a půdy na straně druhé“¹¹¹.

Historikové se dnes v převážně většině dokážou shodnout, že Hitler zdůrazňoval především politiku zahraniční, že vnitřní jí byla pouze služkou,¹¹² dodnes se historikové však nemůžou shodnout na tom, zda-li byla Hitlerova linie v zahraniční politice koherentní a plánovitá, nebo jestli byla čistě oportunistická. Těžko říct, jestli Hitler cestu přes Porýní, Španělsko, Rakousko, Československo a Polsko spatřoval nebo nikoliv, zřejmě v obecných a nejasných rysech ano. Jeho oportunismus pak takovou cestu dláždil. Ať je tedy pravda na jedné či druhé straně (nebo i uprostřed), nikdy nesmí být jeho konání (ať už si jej představujeme jako strategického plánovače, nebo aktivního, přesto však vyčkávajícího příležitosti) chápáno jako nic jiného, než pokus docílit zajištění vhodné půdy pro rozšíření vlastního národa. To bylo cílem nacistické zahraniční politiky. To bylo jediným cílem této politiky. Všechno ostatní byly přímé nebo nepřímé důsledky jako reakce vzniklé kompromisem takového smýšlení a událostí, které se staly.¹¹³

---

¹¹¹ MK, s. 433.

¹¹² Srov. Bullock, Alan: Hitler a Stalin, paralelní životopisy, s. 150. Praha 2005.

¹¹³ Teoretický model německé zahraniční politiky pochází od mnichovského profesora geopolitiky Karla Haushofera, jehož myšlenky skrze Rudolfa Hesse Hitler dobře znal. O Haushoferovi a jeho představách např. Allan, Martin: Podraz na Hitlera a Hesse. Brno 2003, s. 25-68. nebo stručně také Heiden, Konrád: Adolf Hitler – cesta k moci. Praha 2002, s. 185-186.

O tom, kde je půda, o které Hitler mluvil, se mělo brzy přesvědčit Polsko, Rusko i Československo.

Výzvou k boji a poděkováním některým soukmenovcům končí druhá část této knihy.

Hitlerovu ideologii částečně sumarizuje odstavec popisující nacistický znak. Hitler o vlajce s hákovým křížem v sedmé kapitole knihy píše: *„V rudé barvě vidíme sociální myšlenku našeho hnutí, v bílé myšlenku nacionalistickou, v hákovém kříži úkol boje za vítězství árijského člověka a současně s tím také myšlenku vítězství tvůrčí práce, jež byla vždy antisemitská a antisemitskou stále bude.“*¹¹⁴

Meinf Kampf nastínil rysy nacistické ideologie. Mýtus dvacátého století se, ač trochu jiným, více filozofickým způsobem, pokouší o totéž. Jeho autorem je Alfred Rosenberg.

---

¹¹⁴ MK, s. 338; o nacistickém znaku viz např. Heiden, Konrád: Adolf Hitler – cesta k moci. Praha 2002, s. 110-112.

KAPITOLA DRUHÁ

Rosenbergův Mýtus 20. století

Ani zdaleka nedosahuje Rosenbergova kniha věhlasu knihy Hitlerovy, ba dokonce, v našich podmínkách není až na odbornou veřejnost známa vůbec. Není znám ani její autor. Alfred Rosenberg byl ruský, přesněji baltický, Němec. Za první světové války se, ač ruský občan, nabídl jako dobrovolník k armádě německé. Jako obyvatel dobytého a okupovaného území však nemohl být Němci přijat a po odmítnutí odjel do Francie a nějakou dobu pobýval v Paříži, kde zřejmě tento protislovanský fanatik začal se sepisováním svého nejdůležitějšího díla, druhou biblí nacismu – Mýtu 20. století.¹¹⁵

Rosenberg rozdělil své dílo do třech knih a čtrnácti kapitol. První kniha nese název *Konflikt hodnot*¹¹⁶ a první kapitola *Rasa a její duše*.¹¹⁷

Právě v první kapitole Rosenberg podniká náhled na historii lidstva, poznamenává, že je třeba historii přepsat, neboť staré představy o ní jsou již přežité: „Nyní začíná jedna z těch epoch, ve kterých musí být historie napsána znovu.“¹¹⁸ Tak zní první věta Rosenbergova díla. Přesně o to, totiž o alternativní výklad historie, se autor v knize pokusí. Alternativa přitom spočívá na rasovém, resp. etnickém, chápání světa. Vše kulturotvorné a tvořivé pochází ze severu, Rosenberg píše: „Ať už ukážou budoucí výzkumy cokoliv, nic nemůže překrýt fakt, že pochod světové historie začal jako svít ze severu a pak teprve ozářil zbytek planety...“¹¹⁹ Sever pak samozřejmě nechápe geograficky, ale etnicky. Nordičtí lidé jsou převážně plavovlasí a mají modré oči,

---

¹¹⁵ O Rosenbergovi stručně např. Heiden, Konrád: Adolf Hitler, cesta k moci. Praha 2002, s. 329-332.

¹¹⁶ V něm. orig. Das Ringen der Werte

¹¹⁷ V něm. orig. Rasse und Rassenseele

¹¹⁸ Rosenberg, Alfred: The Myth of the 20th century (dále jen M20C), s. 8. K 1. únoru 2010 přístupné na <http://www.harrold.org/rfhextra/download/Alfred%20Rosenberg%20-%20Mythus%des%20Jahrhundert%20-%20English.pdf>

¹¹⁹ M20C, s. 7.

samozřejmě jsou inteligentnější a rovněž jsou i fyzicky zdatnější než ostatní ostické či semitské typy lidí. Důkaz pro rozšíření kultury nachází Rosenberg např. v mýtech o bohu Slunce, který podle něj právě ze severu pochází a který se postupně šíří – proniká kulturou indickou, egyptskou a svého nejkrásnějšího vyjádření pak nachází ve skutečně pravém nordickém prostředí Řeků, kde dostává podobu boha Apollona: *„Zlatovlasý Apollon byl strážcem a ochráncem všeho vznešeného – řádu, harmonie, umělecké rozvážnosti...“*¹²⁰ Na jiném místě podkládá Rosenberg své myšlenky i „důkazy“: *„Jak tvrdí pověsti, pluli /argonauti/ se severním větrem v zádech – to je památka na severský původ Apollona. Totiž právě ze severu je hrdina světla očekáván.“*¹²¹

Naproti tomu svět ovlivňují i síly původem semitské či ostické, jak soudí Rosenberg. I tyto se samozřejmě projevují v mytologii a tvoří vždy opozitum k bohům nordickým. V mytologii řecké, které se Rosenberg věnuje zdaleka nejvíce, je to bůh Dionýsos. O něm nacházíme v díle jen slova pohany: *„Dionýsos je bůh nezřízeného užívání a odporné chlípnosti.“*¹²²

Dnešní historikové ví, že díky míšení etnik v dějinách již není možné přímočaře oddělovat jednotlivé národy. Je si toho do jisté míry vědom i Rosenberg, historické důkazy by ho v opačném případě doslova zasypaly argumenty, avšak domnívá se, že různé příměsi, které německý národ asimiloval, mohou, a tedy musí být potlačeny: *„Pozdně románské, křesťanské, egyptské a i židovské myšlenky a hodnoty pronikly do duše německého národa a částečně jej poničily. Naším úkolem je oddělit germánské hodnoty od všech ostatních...“*¹²³

---

¹²⁰ M20C, s. 9.

¹²¹ M20C, s. 11.

¹²² M20C, s. 9.

¹²³ M20C, s. 10.

Hodnoty rasy (či hodnoty krve, kterýžto termín autor často používá) určují osudy národů. Řecká tragedie spočívala v tom, že Řekové opustili rasový princip a s rozrůstajícím se obchodem přicházely ekonomicky motivované války a s přistěhovalectvím pak začalo míšení ras¹²⁴. Řekové začali ztrácet své výsadní etnické postavení, hodnotě krve nadřadili hodnotu peněz. To je důvod předání historických otěží Řeků Římanům podle Rosenberga. Hlubší historická analýza či důkazy a podložená tvrzení však v díle absentují. Rosenberg rovněž ukazuje, že se v mnohých věcech vyloženě mýlí a nezná skutečná fakta, např. při filozofování o Římské říši (které se také asi na třech stranách věnuje) píše: „*Otevřeně /Marcus Aurelius/ vyzdvihoval ochranu otroků, emancipaci žen, přiděly pro chudé... také odňal volební právo paterfamilias, které bylo silnou tradicí římské republiky...*“¹²⁵ Nic takového se nestalo, Marcus Aurelius rozhodně oněm *paterfamilias* volební právo neodebral. Ačkoliv není zhodnocení Rosenbergových vědomostí cílem této práce, domnívám se, že je pro vytvoření si alespoň zběžného obrázku příhodné citovat historika Heideny: „*Název 'Mythus' místo správného 'Mythos' překvapuje u autora, který si hraje na znalce antiky. A další příznačná maličkost – v prvních vydáních psal jméno filozofa Leibnize s tz, tedy Leibnitz. Klasičtí němečtí autoři filozofie jako Ueberweg-Heinze, Cuno Fischer nebo Windelbadn piší Leibniz. Naproti nim se vyskytuje Leibnitz v jedné tenké knížečce z rukou jistého Schweglera: Dějiny filozofie pro střední a vyšší školy. Je to dobrá příručka, ale pro reformátora německé filozofie dějiny přece jenom pramen vědění až příliš trochu skrovný.*“¹²⁶

Pro přehled tedy rekapitulujme – onen kulturotvorný činitel, např. vyjádřený v kultu boha Slunce, pochází odněkud (nikde Rosenberg nepíše konkrétní představu) ze

---

¹²⁴ V něm. orig. Vermischung.

¹²⁵ M20C, s. 14.

¹²⁶ Heiden, Konrád: Adolf Hitler, cesta k moci. Praha 2002, s. 331.

severu a obchází pak celý svět. Projevuje se nejprve v Indii a v Egyptě, dále se posouvá do kultury antické, v Řecku je uchopen velmi výjimečným způsobem, takřka dokonalým. Z Řecka pak putuje do Říma, ale pouze k pravým nordickým Románům, nikoliv k pozdním rasově smíšeným. Záchranou onoho plavého kultu jsou pak Teutoni, Germáni, kteří jej přejímají podobně jako později Svata říše ideál antické Římské říše. Bylo by ale chybou Rosenbergovu představu chápat tak, že jsou Němci dědici starých Egyptanů, Řeků a Římanů. Existuje totiž pouze jeden kulturotvorný lid a to je lid nordický, árijský.¹²⁷ Právě přítomnost a převaha jeho krve ve zmíněných národech je tím faktorem, jenž jim propůjčuje vlastnosti, které jim dávají oprávnění chápat se jako národ výjimečný a nadřazený ostatním. Takový nadřazený národ tedy „putuje“ stejně tak, jako putuje v tělech jeho příslušníků ona nordická krev. V Rosenbergově přítomnosti je samozřejmě podle něj nejvíce patrná v národu německém.

Dále v kapitole se dostáváme k něčemu, co je pro ideologii nacismu nesmírně důležité. Rosenberg svoji pozornost obrací k Ježíši Kristu a jeho náboženství, soudí: „*Velká postava Ježíše Krista... byla pokřivena a zneužita židovským odpadem hned po jeho smrti...*“¹²⁸ Na konci Mýtu 20. století se Rosenberg k tématu ještě vrací a tvrdí, že Ježíš Kristus vlastně nebyl Židem: „*Není žádných důkazů pro časté tvrzení, že Ježíš byl Židem. Mnoho hovoří o opaku. Pravděpodobně byl Ježíš Árijcem nebo alespoň z poloviny, každopádně vykazoval silné znaky nordického typu.*“¹²⁹ Idea spasitele, podobně jako idea slunečního boha, je původně nordická, ale s tím, jak se dostala do Palestiny, byla Židy zneužita. Původní Kristovo náboženství přetvořil Petr a Pavel v podle Rosenberga nechutný církevní komplex. Takto přetvořené křesťanství a jeho

---

¹²⁷ Historik Eisner velmi příhodně používá obratu „přelévání krve“. Viz Eisner, Pavel: *Mythus XX*. Praha 1947, s. 40.

¹²⁸ M20C, s. 17.

¹²⁹ M20C, s. 134.

zásady rozbily pravé a správné síly v člověku, neboť nutí k tomu, co je protipřírodní. Příroda chtěla souboj jedinců, křesťanství káže solidaritu a smír, příroda chtěla vítězství silnějšího, křesťanství káže pokoru, příroda chtěla prosazení hodnot vítěze, křesťanství káže toleranci. Protikřesťanské postoje jsou základním kamenem nacistické ideologie, jsou jeho neodmyslitelnou součástí. Nacismus s křesťanskou vírou v teorii slučitelný není.

V popisu dějin pak Rosenberg nastiňuje představu o souvislém boji Němců proti „římskému rasovému chaosu“, který je spjat s katolickou církví. Rosenberg píše: „šlo o/ hrdinský zápas v dějinném vývoji přímo vedený částečně stále pohanskými Teutony. Albigenští, Valdenští, Kataři, Arnoldisté, Stedingeri, Hugenoti i reformovaná církev Luteránů stejně jako mučedníci svobody a hrdinové nordické filozofie zakreslili do dějin dojemný obraz

*boje za správné hodnoty...*¹³⁰ Nutno podotknout, že autor se zmíněných reformních hnutí přímo nezastává, konec konců sám není vůbec křesťanem, jen poukazuje na jejich hrdinství a zdůrazňuje nechutnost opatření římské církve proti nim. Právě na umučených Rosenberg ukazuje krutost církve proti svým nepřátelům.¹³¹ Historikovi nezbyvá než si v tuto chvíli připomenout krutost nacistů zase proti nepřátelům jejich.

Ke konci kapitoly se Rosenberg věnuje ve stručnosti i jiným národům. Avšak, jejich dějiny příliš nezná, od svého filozofování přechází k jednoduchým až primitivním odsouzením: „*Tak jako během bolševické revoluce v Rusku tatarští podlidé zavraždili každého... podobajícího se aristokratovi, tak to také udělali tmaví jakobíni... komukoliv kdo byl štíhlý a světlovlasý. Vyjádřeno v termínech rasové historie – zničením Hugenotů byla nordická rasová síla ve Francii když ne úplně zničena, tak vážně oslabena.*“¹³² Ve

---

¹³⁰ M20C, s. 21.

¹³¹ viz M20C, s. 22-23.

¹³² M20C, s. 24.

druhé kapitole se pak Rosenberg vrací k Rusku: „V roce 1917 se ruský lid definitivně rozložil do dvou částí. Nordická ruská krev vzdala svůj boj a tak se východní mongolská mocně rozšířila.“¹³³ Jakkoliv si tato práce neklade za cíl hodnotit Rosenbergovy úvahy, považují za důležité upozornit, že autorův akcent na rozpor a souboj světlého a tmavého elementu v dějinách lidstva se zdá být až paranoidním. Je to ovšem názor historika, nikoliv psychologa.¹³⁴

Na konci kapitoly se rovněž setkáváme s prvním Rosenbergovým názorem na české dějiny. V souvislosti s na předchozích stránkách líčeným odporem proti římské církvi zmiňuje Husity, které je ale třeba příkře oddělit od protestantů německých či francouzských. Jsou sice ovlivněni anglosaskými myšlenkami (např. Wicliffem), ale jejich hnutí je přízemní a kulturu ničící, jejich vůdce, „jednooký maniak Žižka z Trocnova“¹³⁵, jak jej Rosenberg nazývá, dokonce vyloženě vykazuje fyzické znaky východoasijského typu. Jeho Táboritům vděčí Češi za zničení posledních zbytků německých sil uvnitř národa.¹³⁶

Když ve výmarské republice i Třetí říši hlásali nacisté ideál svobody, šlo o ideál definovaný Rosenbergem, který později přejal i Hitler. Rosenberg píše: „/zatímco/ svoboda v německém smyslu znamená vnitřní nezávislost, prostor pro výzkum, šíření vědomostí a náboženské smýšlení,¹³⁷ /tak/ pro blízkovýchodní hybridy a snědé míšence¹³⁸ znamená neuvážené povolení ničit kulturní hodnoty.“¹³⁹

---

¹³³ M20C, s. 50.

¹³⁴ Co se týče Rosenbergovy představy zahraniční politiky viz např. Eisner, Pavel: *Mythus XX*. Praha 1947, s. 27-28.

¹³⁵ M20C, s. 25.

¹³⁶ Srov. Eisner, Pavel: *Mythus XX*. Praha 1947, s. 34.

¹³⁷ Srovnejme s Hitlerem: „Patří k nejgeniálnějším trikům všech dob, nechat tento stát /židovský/ plout jako 'náboženství' a zajistit ho tolerancí, kterou je árijec vždy ochoten přiznat náboženskému vyznání. In. MK, s. 114.

¹³⁸ V něm. orig. vorderasiatische Einsprengsel und dunkle Mischlinge

Kdyby se čtenář první kapitoly Mýtu 20. století zajímal o autorovy myšlenkové pochody, či zkrátka o to, jakým způsobem přišel Rosenberg ke svému pojetí dějin, zřejmě by se mu uspokojivé odpovědi nedostalo. Sám Rosenberg přiznává, že není geniálním historikem vědcem, nebylo by to podle něj ani správné, naopak by ho věda mohla dovést k mýlkám. Na dějiny je nutné nahlížet jinak: *„Život rasy a člověka po filozofické stránce není ani logickým vývojem ani procesem rozvoje přírodního práva. Jde o vytváření tajemné syntézy aktivity duše, která nemůže být vysvětlena racionální dedukcí ani /v tomto čase/ dostupným rozbořem příčin a důsledků.“*¹⁴⁰

Druhá kapitola nese název *Láska a čest*¹⁴¹, Rosenberg její název vzápětí vysvětluje: *„Existují dvě hodnoty, které stojí nad ostatními. Právě v nich se odkrývá již skoro dva tisíce let starý souboj mezi církví a rasou, teologií a vírou a mezi nátlakem doktrín a hrdostí charakteru; jsou to dvě hodnoty zakořeněné ve vůli, pro které Evropa vždy chodila do válek: je to láska a čest.“*¹⁴²

Podle Rosenberga pro vývoj té či které etapy lidské historie je nejdůležitější, která z oněch hodnot převažuje. Lásku, princip slabší a horší, reprezentuje katolická církev. Právě ji, totiž lásku, jak tvrdí Rosenberg, se snaží církev využít ke svému vládnutí. Církev vládne skrze ideál lásky. Naproti tomu stojí princip silnější a správnější, reprezentovaný nordickými Evropany, - čest. V díle nacházíme: *„Všude, kde převažuje nordická krev, je přítomna idea cti.“*¹⁴³ A dále v textu: *„/a tak/ vyrostla idea sjednocení Německa: pruská čest se stala německou věcí. Gneisenau a Blücher,*

---

¹³⁹ M20C s. 26.

¹⁴⁰ M20C, s. 27.

¹⁴¹ V něm. orig. Liebe und Uhre.

¹⁴² M20C, s. 33.

¹⁴³ M20C, s. 33.

Scharnhorst a Jahn, Arndt a Stein, ti všichni byli ztělesněním konceptu cti. ¹⁴⁴ Německý národ tedy stojí jako představitel cti proti katolické církvi jako představitelce lásky. Ve chvíli, kdy bude převažovat čest, ryze charakteru se bude zhodnocovat, v momentu, kdy převáží láska, stane se následující: *„Ve chvíli, kdy převáží láska a sympatie, začne epocha rasově-národního i kulturního rozkladu* ¹⁴⁵ ... ¹⁴⁶

Dále v textu se autor vrací k hodnocení katolické církve a její úlohy v dějinách. Vznáší závažná obvinění proti Římu ohledně přidávání textů do Písma svatého. Jde samozřejmě o texty, na kterých církev staví své výlučné postavení ve vztahu k reprezentaci boží vůle. Autor např. hovoří o pasáži v Bibli: *„I jáť pravím tobě, že jsi ty Petr a na též skále vzdělám církev svou, a brány pekelné nepřemohou ji...* ¹⁴⁷ Rosenberg píše: *„Fakt, že tato slova byla neoprávněně vložena do starých textů o mnoho později věrnými sluhý církve, samozřejmě nezabránil opakování této nepravé zmínky po celém světě jako zprávy Kristovy.* ¹⁴⁸

Láska jako princip není podle Rosenberga špatná, je však třeba respektovat, že čest a hrdost nad ní musí převážet v kritický okamžik, rovněž tak není možné respektovat lásku v pojetí římské církve. V jejím pojetí se totiž pro člověka, jakož i pro celý národ a jeho charakter, stává nebezpečnou. Její nebezpečnost spočívá v tom, že ačkoliv využívá ideál lásky hlásaný Ježíšem, tak zcela posunula do pozadí právě jeho osobu a nahradila ji svým systémem řízeným papežem: *„Narovinu řečeno, Ježíš již není zastupován římskou církví, ale je jí sesazen a nahrazen...* ¹⁴⁹

---

¹⁴⁴ M20C, s. 48.

¹⁴⁵ V něm. orig. rassistisch-völkischen und kulturellen.

¹⁴⁶ M20C, s. 33.

¹⁴⁷ Písmo Svaté, Evangelium Matouše XVI; 18.

¹⁴⁸ M20C, s. 37.

¹⁴⁹ M20C, s. 40.

V druhé části kapitoly se pak dostáváme zpět k dějinám, ke kterým od filozofie a psychologie autor neustále zmatečně skáče. Vyjádření souboje mezi láskou a ctí totiž Rosenberg právě v dějinách nachází a s nalezeným a vlastním svérázným způsobem interpretovaným materiálem pak zachází jako s důkazy pro svá tvrzení. Např. jako přímé vyjádření v dějinách neustále probíhajícího souboje mezi láskou a ctí chápe boje o investituru: „*Podstata konfliktu mezi císařem a papežem byla právě předně v boji mezi rytířskou ctí a vyčerpávající doktrínou lásky.*“¹⁵⁰ Rosenberg však „důkazy“ o souboji těchto hodnot nachází takřka všude v historii lidstva, v podstatě na každou historickou problematiku tedy nahlíží nejen z pozice souboje ras a krví, ale také jako na neustálé soupeření lásky se ctí.

Ke konci druhé kapitoly se dostáváme od abstraktního filozofování také k věcem přízemnější politiky. Rosenbergovy řádky zde začínají připomínat Hitlerův styl. Píše o švindlu demokracie, o tom, že marxistické hnutí zneužívá zdravého protestu dělníků a kontroluje sociálně demokratické strany, píše o ovládnutí ekonomiky židovskými financemi a společnosti židovskou ideologií.¹⁵¹ V jistém smyslu chápe demokracii a marxismus na stejné úrovni: „*Paradoxem je, že demokracie stejně jako marxismus reprezentují dnes brutální nečestný materialistický náhled světa.*“¹⁵² Proti takovému pojetí samozřejmě stojí náhled duševní, tedy daleko hlubší a opravdovější, totiž – náhled skrze krev a rasu, skrze čest a odvahu. Právě ten v rovině ideologické prostoupí nacistickou nauku.

---

¹⁵⁰ M20C, s. 43.

¹⁵¹ Viz M20C, s. 47.

¹⁵² M20C, s. 47.

Třetí kapitolou, která nese název *Mystika a čin*¹⁵³ a ve které se Rosenberg věnuje především mytologii, německé mystice a křesťanství, končí první kniha *Mýtu* 20. století.¹⁵⁴ Samotné dílo však spíše teprve začíná.

Knihu druhou pojmenoval Alfred Rosenberg *Povaha německého umění*¹⁵⁵. V kapitole *Rasový ideál krásy*¹⁵⁶ líčí Rosenberg představy ideálu dokonalosti a krásy. Lidé by měli pochopit, že ideál krásy se liší podle toho, jak na něj nahlíží jednotlivé rasy, přičemž ideály jsou odstupňované. Nejvyšší příčky zaujímá ideál krásy antické-řecké a samozřejmě – nordické.¹⁵⁷ Mohou být podobné vzhledem, totožné ale nejsou: „*Víme, že antický řecký ideál krásy není totožný s nordickým, který je vytvářen převážně krví.*“¹⁵⁸

Rosenberg spatřuje ideál krásy ve vyobrazení statného muže se světlou pletí a plavými vlasy. Tam, kde se vyskytuje takové zobrazení, se jednoznačně musel vyskytovat i nordický lid, resp. určité procento jeho krve v krvi lidu, který kulturu vytvářel. Jak jsem naznačil již výše, takový ideál pak přechází na úroveň boha, samozřejmě pozitivního, nejčastěji boha slunce či světla. Nutné je však podotknout, že

---

¹⁵³ V něm. orig. *Mystik und Tat*.

¹⁵⁴ Obsahem prakticky celé kapitoly je vyrovnávání se Rosenberga s učením Eckharta von Hochheim, durynského filozofa a teologa. Rozbor jeho myšlenek však zachází za rámec této práce. Podobně se není třeba v této práci srovnávat s Rosenbergovým komentem k učení Artura Schopenhauera, který podává ve druhé kapitole druhé knihy.

¹⁵⁵ V něm. orig. *Das Wesen der germanischen Kunst*.

¹⁵⁶ V něm. orig. *Das rassistische Schönheitsideal*.

¹⁵⁷ Přesněji nordické-německé, je třeba mít totiž neustále na paměti, že Rosenberg nikde nenaznačuje, že existoval onen nordický národ v čisté podobě. Rosenberg opěvuje ty národy, u nichž se vyskytuje příměs této krve, na pozicích prvních příček tak spolu vlastně soupeří ideál norický-řecký a ideál nordický-německý. Co se týká terminologie, je ale na místě uvést nikoliv neopodstatněný názor Pavla Eisnera: „*Je mimo možnost každého logického, neřku-li myslitelského rozboru už pro svou eskamotáž terminologickou, která napořád zaměňuje, stírá, ztotožňuje pojmy a termíny nordický – germánský – německý.*“

Eisner, Pavel: *Mythus XX*. Praha 1947, s. 52.

¹⁵⁸ M20C, s. 72.

onen dokonalý vzhled musí být následovaný i povahovými vlastnostmi, jak se tomu děje zejména u Němců.

Rozdíly umění řeckého a německého pak autor rozvádí dále v textu: „*Kde řecký nordický člověk nahlížel na věci pouze formálně a tvořil samostatná dílka plastiky, tam německý nordický člověk vložil energii duše a bohatství svého dědictví. Kde se Řek náhle otáčel k rasově motivovanému hrdinství, tam jeho pozdější německý bratr, řízen jinak tvarovanou silou, ukládal svoji prozatímní nečinnost do hnutí. Kde Řek zobecňoval, tam Němec jako romantik personifikoval.*“¹⁵⁹ V další kapitole (*Osobnost a styl*¹⁶⁰) k tomu dodává: „*Řecká krása je postavena na formě těla, zatímco německá na formě duše. První znamená vnější rovnováhu, druhá vnitřní řád. Ve výsledku první záleží na objektivitě, druhá na osobním stylu.*“¹⁶¹

V této práci však není dostatek místa rozebírat všechny názory Alfreda Rosenberga na umění a kulturu, v kapitole se věnuje Velasquezovi, Piccasovi, Rembrandtovi, ale i Dantemu i Rafeolovi, rovněž se také zajímá o názory filozofů na umění, zaobírá se zejména Platonem a Aristotelem. Výsledkem však zůstává, že ať už se kultura mezi Řeky v antice a Němci pohybovala po jakýchkoli vlnách, nikdy nedosáhla úrovně oněch okrajů. Ideál krásy na obou stranách je pak reprezentován dvěma muži: „*Tak jako obličej Periklův tak i hlava Fridricha Velikého je symbolem odrážejícím šíři duše rasy – rasový ideál krásy.*“¹⁶² V závěru kapitoly porovnává Rosenberg ideál krásy řecké a německé na dalších příkladech, velmi se např. věnuje porovnání Trojanského mýtu s Písní o Nibelunzích a nachází zde mnohé společné rysy.

---

¹⁵⁹ M20C, s. 66.

¹⁶⁰ V něm. orig. Persönlichkeits- und Sachlichkeitsstil.

¹⁶¹ M20C, s. 78.

¹⁶² M20C, s. 66.

Ty jsou samozřejmě opět důkazem toho, že při vytváření mýtů působila jak u Řeků tak u Němců společná síla – totiž síla krve nordické rasy.

Ve druhé části druhé knihy se věnuje autor všemu možnému z oblasti kultury a umění, není možné zde vše komentovat, vzhledem k záměru práce by to nebylo ani účelné. Proto jen stručně: Věnuje se gotice, kterou vyzdvihuje, která totiž „*vyrostla z původních německých vlastností*“¹⁶³, dále kultuře islámské, ponořuje se opět do učení křesťanského a hovoří o predestinaci, kterou odmítá, obsáhle komentuje mnohá díla skladatelů světové hudby, a, podobně jako Hitler, vyzdvihuje nejvíce umění Wagnerovo: „*Celá esence západního nordického umění je odkryta v Richardu Wagnerovi.*“¹⁶⁴ Zdůrazněním významu umění pro společnost a tvrzením, že právě skrze něj, totiž umění, povstane nový svět, Rosenbergova druhá kniha končí.

Knihy třetí, nesoucí název *Přicházející říše*¹⁶⁵, je pro tuto práci nejdůležitější. Autor se v ní částečně a místy odvrací od filozofování a od abstraktních náhledů na historii k realitě a k představám o tehdejších Německu. Právě tato kniha odkrývá mnohé z rysů nacistické ideologie.

První kapitola nese název *Mýtus a druh*¹⁶⁶. Rosenberg na jejím začátku píše o tom, že různé národy mají různé sny a každý z národů se v historii snaží o uvedení těchto snů do reality: „*V zemi dvou řek /Mezopotámii/ snili o úrodě a síle, slavná generace Řeků v Heladě zase snila o kráse a tvořivé lásce. V Indii a stejně tak i na Nilu snili o disciplíně a svatosti. Německý člověk snil o ráji cti a oddanosti.*“¹⁶⁷ Všechny

---

¹⁶³ M20C, s. 85.

¹⁶⁴ M20C, s. 96.

¹⁶⁵ V něm. orig. Das kommende Reich.

¹⁶⁶ V něm. orig. Mythos und Typus.

¹⁶⁷ M20C, s. 100.

ideály jsou podle autora ušlechtilé, ne tak už ten židovský. Pouze národ Židů totiž „vzdávajíc se lásky, krásy i cti...“¹⁶⁸ snil o dominanci a ovládnutí světa.

Cílem nordických bojovníků, i když se dopouštěli různých loupeží, byla vždy čest a smysl pro povinnost realizovaný v jejich vlastním státě. Nejdůležitějším snem Nordů vždy byl „sen o úctyhodné říši“¹⁶⁹. Tento sen byl již zapomenut, Rosenberg ale soudí, že úkolem dnešních Němců je začít znovu tento sen snít.¹⁷⁰ Podobně jako Hitler ve svém díle se dostává i Rosenberg k velmi nevybíravým narážkám k židovskému národu, které nejenže jsou naprosto nesmyslné, neopodstatněné, ale mnohdy překračují ty nejzákladnější meze slušnosti. Hovoří o nich jako o parazitech, k čemuž nedospívá ani tak zhodnocením morálky, jak to např. udělal Hitler, ale zhodnocením biologických principů. Podle něj je židovská vypočítavost a snaha o ovládnutí lidstva zkrátka biologicky daným faktem.¹⁷¹ Jakékoliv vědecké biologické důkazy samozřejmě v díle absentují, nacházíme zde pouze srovnání s faunou a flórou: „*O parasitismu, jako o biologickém faktu, uvažujeme /u Židů/ naprosto stejným způsobem jako když uvažujeme o tomto fenoménu v živočišné či rostlinné říši...*“¹⁷² Dále v textu pak Rosenberg toto nechutné srovnání dále rozebírá.¹⁷³

Ke konci kapitoly nacházíme: „*Dnes jsou již staří bohové mrtvi. Východní víra v císaře, který vládne z boží milosti, neodvratně zmizela. Zbožštění státu kvůli státu samému rovněž zmizelo, protože samo vyrostlo bez toho, aby obsahovalo podstatu krve. Demokracie triumfovala... Beztvará idea internacionalismu dosáhla vysokého uznání:*

---

¹⁶⁸ M20C, s. 100.

¹⁶⁹ M20C, s. 101.

¹⁷⁰ Viz M20C, s. 101.

¹⁷¹ Viz M20C, s. 102.

¹⁷² M20C, s. 102.

¹⁷³ Viz M20C, s. 102.

*bolševismus a světové trusty jsou symbolem takového světa.*¹⁷⁴ Právě takový svět samozřejmě Rosenberg odmítá a nahrazuje jej, prozatím pouze smyšleným, světem nacistickým. K jeho konturám se ale můžeme dostat až poté, co vyřešíme otázku pohlaví a jejich úloh ve společnosti. Další kapitola nese název *Stát a role pohlaví v něm*¹⁷⁵.

Právě kromě polarity rasy a duše existuje a společnost ovlivňuje ještě polarita pohlaví. Rosenberg se jednoznačně staví za názor, že co do výzkumu, bádání, myšlení i tvoření stojí jednoznačně mužský princip nad ženským. Píše: *„Ženy jednoznačně selhaly v produkci či vytváření moudrých a trvalých hodnot...“*¹⁷⁶ Totéž soudí i o politice, vedoucí postavení ženy a feministicky orientovaného muže chápe jako známku kulturního rozkladu a s tím spjatého úpadku státu.¹⁷⁷ Ženě ale podle Rosenberga náleží úcta přesně tak, jako tomu bylo u starých Germánů: *„Když žena požívala mezi Teutony úcty, nebylo to kvůli matriarchálnímu uspořádání, ba naopak to bylo proto, že patriarchát fungoval správně.“*¹⁷⁸ Nordické, a tím tedy i přirozené a správné, přiklonění k patriarchátu, ve kterém je zakořeněna úcta k ženě jako k rodičce a vychovatelce dětí, je totiž dáno správnou orientací nordické krve, je výsledkem rasové typizace nordického lidu.¹⁷⁹ Žena má však i další úkol, právě na ní totiž záleží zachování rasy. To ona musí vybírat rasově a krevně správné jedince a musí se vyhnout stykům s *„černými nebo židovskými bastardy“*¹⁸⁰.

---

¹⁷⁴ M20C, s. 106.

¹⁷⁵ V něm. orig. Der Staat und die Geschlechter.

¹⁷⁶ M20C, s. 110.

¹⁷⁷ Viz M20C, s. 106.

¹⁷⁸ M20C, s. 107.

¹⁷⁹ Viz M20C, s. 107.

¹⁸⁰ M20C, s. 113. V něm. orig. Neger- oder Judenbastarde.

Ostatně, jak Rosenberg tvrdí, samotná nordická idea státu – tedy idea žití jednoho národa v jednom státu založeném na společné krvi – je pevně zakořeněná už tam v historii, kde docházelo k vůbec prvním pokusům o státní soužití: „*Stát nebyl nikde výsledkem obyčejné¹⁸¹ myšlenky, ale výsledkem spojenectví několika mužů mířících ke stejnému cíli a se stejným záměrem.*“¹⁸² Ať uvažujeme o Řecku, Římu či Německu, vždy na počátku státu stálo spojenectví mužů válečníků.

V textu se mnohdy autor snižuje k nízkým a primitivním tvrzením, např. uznává sice velké a významné osobnosti některých žen¹⁸³, ale: „...*žena ve své podstatě má, podle posledních bádání, tendenci nahlížet problémy lyricky a intelektuálně, přičemž není schopna vidět problém jako celek.*“¹⁸⁴ Rosenbergův soud je tedy zřejmý, ženy do politiky nepatří: „*Německá říše, jako pokračovatelka /dřívějších německých říší/ po revoluci roku 1933, bude prací spolku cílevědomých mužů jdoucích za společným cílem.*“¹⁸⁵ Tento ideál musí být postaven na třech koncepcích duše, jak jej představují tři nejvýznamnější muži německé historie: „*Ideál cti Fridricha Velikého, Moltkeho disciplína a Bismarckova železná vůle...*“¹⁸⁶ V Rosenbergově textu na tomto místě sledujeme obraz ne nepodobný představě Hitlerově.

V kapitole *Lid a stát*¹⁸⁷ Rosenberg hovoří o tom, že mezi lety 1918 a 1933 se stal stát nepřitelem – dokonce smrtelným – lidu. Pokud se nacistické vládě nepodaří zastupovat německý lid, pokud se republika nestane lidovou, musí mizet ze scény dějin i ona. Jejím hlavním úkolem je zajistit německému člověku svobodu v tom smyslu, jak

---

¹⁸¹ V pejorativním smyslu.

¹⁸² M20C, s. 107.

¹⁸³ Např. Soňa Kowalevska, Marie Skłodowska; Viz M20C, s. 110.

¹⁸⁴ M20C, s. 109.

¹⁸⁵ M20C, s. 114.

¹⁸⁶ M20C, s. 115.

¹⁸⁷ V něm. orig. Volk und Staat

jsme o ní hovořili výše; nesmí se jednat o svobodu pro ni samotnou, nesmí se jednat ani o svobodu plynoucí z něčeho, ale o svobodu určenou pro něco. Vláda musí tudíž dát lidu jasný cíl – do budoucna očistit německý národ od špatných příměsí a pozvednout tak jeho kulturu a civilizační úroveň.¹⁸⁸

To všechno jsou sice hlavní, ale nikoliv jediné úkoly vlády, kterým přikládá Rosenberg nejvyšší důležitost. Podobně jako Hitler se zmiňuje o tom, že je třeba německý lid šířit a zajišťovat mu půdu. Tam, kde bude smysl pro národní čest (v Rosenbergově pojetí poněkud nelogicky spojený s pochopením pro nutnost šíření drahocenné krve) rozvinut nejvíce, tam také bude požadavek prostoru největší.¹⁸⁹ Podobně jako u Hitlera je zde jasně deklarováno, že jednoho dne musí dojít k boji, Rosenberg píše: *„Znamená to boj o životní prostor... Mečem i pluhem! Za čest a svobodu! Takový byl pokřik generací, které si přály zbudovat novou říši... Tento pokřik je národní! A je socialistický!“*¹⁹⁰

Zmíněnou citací se dostáváme do pozice, ze které můžeme poprvé nějakým způsobem komentovat či zkrátka z ní jen poznamenat povšimnutí ohledně Rosenbergovy představy o typu ekonomiky. Autor se poprvé v textu přihlásil k socialismu. Nutno však říct, že řeší spíše jeho politickou a společenskou stránku a nikoliv aplikaci jeho pravidel na vedení hospodářství. Vzápětí píše: *„Socialismus je obecně popsán jako ideologie, která požaduje podřízení individuálních hodnot ve prospěch vůle kolektivu...“*¹⁹¹ Přesněji a podle Rosenberga: *„...socialismus znamená ochranu podstaty individuálního nesenou kolektivem nebo celou společností.“*¹⁹² Socialismus, minimálně v podstatě společenské a politické, je cestou správnou, nikoliv

---

¹⁸⁸ Viz M20C, s. 117.

¹⁸⁹ M20C, s. 118.

¹⁹⁰ M20C, s. 118.

¹⁹¹ M20C, s. 118.

¹⁹² M20C, s. 118.

však ten marxistický, protože jím potencionálně vytvořená diktatura proletariátu by musela spočinout v rukou nemnohých, podle Rosenberga samozřejmě Židů. Marxismus tedy míří přesně tam, kam i kapitalismus. Výstižně to vyjadřuje historik Eisner, když ve svém díle cituje: *„Bolševismus nebyl a není bojem za myšlenku sociální, nýbrž je to politický boj židovstva všech zemí proti národní inteligenci všech národů, aby pomocí poštvaných spodních vrstev byly tyto vrstvy připraveny o své rozené vůdce, a aby se na jejich místo dostali Židé, po př. kreatury na nich závislé (Völkischer Kurier 10. VII. 1924, K 299; obdobně v nespočetných projevech jiných).“*¹⁹³ V pojmech ideologie nacismu je tedy marxismus tudíž: *„...světový kapitalismus schovaný pod jinými symboly.“*¹⁹⁴

Rovněž tak jako idea socialistická je důležitá i idea nacionalistická. Je třeba ovšem poznamenat, že Rosenberg se distancuje od nacionalismu 19. století, píše: *„Německý nacionalismus byl v 19. století příliš spjat s liberální demokracií.“*¹⁹⁵ Rosenbergův nacionalismus je jiný, podobně jako Hitler zaměňuje pojetí národa a rasy, zdůrazňuje jednotnou krev a vyzdvihuje vlastnosti lidu jakožto duši národa. A právě duše německého národa obsahuje ve své nejzákladnější podstatě ideu obětování individuálního pro národní, jde tedy o ideu socialistickou i nacionalistickou. Jde o jejich vzájemnou syntézu chápanou v pojmech Rosenbergovy vlastní ideologické představy.

Autor se zmiňuje o převedení některých podniků¹⁹⁶ do státního vlastnictví a tohoto „znárodnění“ se zastává. Avšak nemylme se, nejde o socialistická opatření, která mají směřovat ke státnímu vlastnictví podniků všeobecně, jde pouze o konkrétní případy. Domnívám se, že je to pro charakteristiku nacistické ekonomiky v teoretické

---

¹⁹³ Eisner, Pavel: *Mythus XX*. Praha 1947, s. 48.

¹⁹⁴ M20C, s. 118.

¹⁹⁵ M20C, s. 119.

¹⁹⁶ Např. podniku Německé železnice nebo o konglomerát sdružující firmy podnikající v oblasti energetiky.

rovině velmi důležitým poznatkem. Zmíněné ovšem neznamena, že Rosenberg neodmítá kapitalismus: „*Moderní ekonomický individualismus jako princip, na kterém je založen stát, dává stejné možnosti úspěšnému podvodníkovi i poctivému muži.*“¹⁹⁷ Kapitalismus v tehdejší podobě je tedy Rosenbergem odmítnut, musí dojít k jeho částečné socializaci. Ať se ale Rosenberg k socialismu hlásí sebevíc, v teoretické podstatě tohoto slova co do ekonomických představ však neprosazuje stejné cíle. Kolektivní vlastnictví výrobních prostředků, zdá se, není podle Rosenberga nacistickým cílem.

K problematice ekonomiky nacházíme jakési „příspěvky“ i v kapitole *Nordické německé právo*¹⁹⁸. Zde se autor snaží procházet dějiny a hledat důkazy pro to, že jakési právo, které nazývá nordickým, je pevně zakořeněno v Němcích a které je pouze dočasně usnáno a nahrazeno zákoníky či obecněji řečeno - tehdeším právem psaným. Cílem transformace národního vědomí, kterou chce nacismus vyprovokovat, je vzbudit v myslích Němců právě uvědomění si zásad takového práva, tj. uvědomění si zákonů rasy a krve. Právě to totiž kapitalismu chybí: „*Nespoutaný ekonomický individualismus formuluje a užívá právo bez odkazu k rase a krvi...*“¹⁹⁹ Z toho nám pravděpodobně vyplývá, že kdyby kapitalismus dokázal nějakým způsobem aplikovat zákony rasy a práva tak, jak si je představoval Rosenberg, mohl by být v zásadě přijatelný. Ostatně, jak sám píše, touha po zisku majetku je přirozená: „*Boj proti majetku*²⁰⁰ *jakožto pojmu je přinejmenším hloupý...*“²⁰¹ Je ale nutné upozornit, že za majetkem, o kterém autor hovoří, musí vždy stát práce a žádná spekulace. Snaha odstranit soukromé vlastnictví by

---

¹⁹⁷ M20C, s. 119.

¹⁹⁸ V něm. orig. Das nordisch-deutsche Recht.

¹⁹⁹ M20C, s. 127.

²⁰⁰ Autor má na mysli majetek v rukou jednotlivých osob, myslí soukromé vlastnictví.

²⁰¹ M20C, s. 129.

podle Rosenberga vedla k boji mezi třídami v marxistickém smyslu bez ohledu na národ jako celek. A je samozřejmě špatné postavit proti sobě skupiny jednoho národa.

Překvapivé zjištění – kapitalismus tedy ano, jen upravený a očištěný od příměsí. Nutno ale podotknout, že takový systém by odstranil některé ze zásadních znaků kapitalistického systému a je tedy otázkou, jestli by se vůbec dalo o kapitalismu mluvit. Daleko spíše by šlo o hybridní systém, ve kterém nejsou dána apriori nějaká pevná pravidla. Co do ekonomiky je tudíž Rosenbergova představa nejasná.

V předposlední kapitole třetí knihy nazvané *Německá církev a škola*²⁰² se autor věnuje školství a výchově, přičemž kritizuje tehdejší stav vzdělávání. Jeho myšlenky ohledně účelu, které má vzdělávací systém mít, se dají vyjádřit jednou citací: „*Nejdůležitějším úkolem vzdělání není nabytí odborných znalostí, ale formování charakteru. Musí /vzdělávání/ probudit hodnotu rasy uspanou v podstatě německví*²⁰³ *a získané hodnoty pak obezřetně rozvíjet.*“²⁰⁴

V kapitole *Nový systém státu*²⁰⁵ se Rosenberg, víceméně v rozporu s názvem, zabývá především zahraniční politikou zaměřenou na dálný východ, Indii, Čínu a Japonsko a také ke Spojeným státům americkým. Její obsah je pro úkol této práce irelevantním, zásadní věci k tématu nenacházím ani v kapitole poslední, ve které Rosenberg shrnuje svou filozofii a která nese název *Jednota podstaty*²⁰⁶.

---

²⁰² V něm. orig. Deutsche Volkskirche und Schule.

²⁰³ V něm. orig. Stärkung jener Werte, wie sie zu tiefst im germanischen Wesen schlummern.

²⁰⁴ M20C, s. 138

²⁰⁵ V něm. orig. Ein neues Staatensystem.

²⁰⁶ V něm. orig. Die Einheit des Wesens.

KAPITOLA TŘETÍ

Porovnání děl

Na základě náhledu na nejdůležitější díla Adolfa Hitlera a Alfreda Rosenberga můžeme usoudit, že zatímco Hitler je ideologem vícero v politickém smyslu přizemnějším, reálnějším, tak Rosenberg je ideologem ve skutečném myslitelském a filozofickém smyslu slova. Ideolog je to demagogický, navíc jeho ideje, ač by jistě tvrdil, že jsou hluboce promyšlené, nejsou ucelené.

I když výsledky obou knih pro tehdejší realitu jsou dosti podobné, knihy stejné nejsou. V jistém smyslu se doplňují, navazují na sebe. Adolf Hitler nevysvětlil dostatečně pohnutky pro světonázor, který propagoval. Právě to za něj udělal Rosenberg. Na rozdíl od Hitlera se zabývá více minulostí než současností a v jistém smyslu, samozřejmě nevědomě, připravil jakýsi „předdíl“ Hitlerově knize. Na základě pochopení Rosenbergova výkladu historie a zejména na základě jeho přijetí, lze Mein Kampf a v něm vyjádřené názory chápat jako přirozené a vlastně i logické. Naopak Mein Kampf jakoby Rosenbergovo dílo korunoval praktickým použitím. Hitler využívá Rosenbergova náhledu na svět a dějiny a dokazuje, že je možné využít získaného náhledu v praxi. Ať už je Rosenbergovo dílo jakkoliv zmatené, nacista v něm může najít argumenty pro svůj světonázor. To Hitlerova kniha neposkytuje, ta je v tomto smyslu daleko více koncepční. Čistě co do teoretické ideologie je Mein Kampf pouze nadstavbou Mýtu 20. století.

Pokud se chceme podívat na nacismus prizmatem čistě ideologickým, využívajíc při tom obou biblí nacismu, můžeme konstatovat několik poznámek. Předně a za prvé – nacismus je neuceleným zmatečným světonázorem. Oba autoři neustále přeskakují od filozofie přes historii, v Rosenbergově případě také přes mytologii, k rovině reálné politiky a praxe. Právě v této směsi myšlenek nacházíme několik shodných postojů.

Nacismus se kloní k sociálnímu darwinismu, v teoretické podstatě se na tom shodují oba autoři. V souvislosti s tím hovoří oba také o právem silnějšího podmíněné agresivitě, která je chápána jako přirozená a spravedlivá cesta k zajištění prostoru pro vlastní národ. Nacismus je jednoznačně ideologií rasistickou a antisemitskou. Příkře rozděluje kvality ras a etnik a má tendenci přiřazovat kvalitu etnika ke každému jeho členu. Semitské národy jsou na tom nejhůře, protože mají geneticky (dle nacistického slovníku spíše krevně) zakódované snahy o ovládnutí světa a za tímto cílem využívají všech prostředků včetně nepoctivých. Nacismus jako ideologie je jednoznačně radiální, neboť v historii (Rosenberg) i v politice současného života (Hitler) pozoruje nesmyslnost „polovičatých“ opatření. Nacismus tedy s jinými představami kompromis udělat nemůže (ne už toliko v rovině praktické, viz pakt Ribbentrop – Molotov). Co do představy o vedení státu se pánové rovněž jednoznačně shodují, stát je třeba řídit autoritativně. Cílem státu je pak vytvořit podmínky pro rozvoj národa a jeho zhodnocení, např. i formou eugeniky.

Mezi základní znaky nacismu, jak se domnívám, patří rovněž důraz na individualismus, jakýmsi způsobem ovšem zacílený na to, aby individuum, člověk, splatil co nejefektivněji dluh, který má vůči národní pospolitosti. Ideologii nacismu lze rovněž charakterizovat i tím, proti kterým ideologiím jednoznačně stojí. Důraz na čest stojí příkře proti křesťanskému systému lásky. Autoritářství vede k jednoznačnému odmítnutí systému odpovědnosti v parlamentní demokracii, důraz na nacionalismus je odmítnutím internacionalismu a v rozdílnosti pojetí socialismu stojí rovněž proti marxismu.

Velmi důležitým zjištěním však je, že ani jeden ze dvou nejdůležitějších ideologů nacismu nevyjadřuje přímo svou představu o vedení národního hospodářství. Nacismus jako ideologii, a domnívám se, že toto zjištění je výsledkem této práce, lze

charakterizovat tím, že nechápe ekonomiku jako účel, pouze jako prostředek k vytvoření vhodných podmínek pro rozvoj národa. Nezáleží na tom, jakým způsobem a na jakých zásadách bude hospodářství státu pracovat. Nacistická ideologie neobsahuje návod na řízení ekonomiky.

ZÁVĚR

Jestliže tato práce měla dva cíle, jeden hlavní (odpovědět na otázku, zda-li můžeme považovat charakter nacistické ekonomiky jako obecný rys nacistické ideologie) a druhý podružný (věnovat se alespoň koncepčně či formou citací a poznámek dílu, o kterém toho v literatuře české provenience nebylo zatím mnoho napsáno), pak bych se rád první vyjádřil právě k onomu cíli podružnému.

Domnívám se, že případný čtenář této práce se měl možnost seznámit se základními rysy představ Alfreda Rosenberga v jeho díle *Mýtus 20. století*. Nutno podotknout, nešlo o kompletní a hlubokou analýzu celého díla, ta ale ani nebyla záměrem. Druhou kapitolu této práce *Rosenbergův Mýtus 20. století* je tedy třeba chápat jako zmínku o tomto díle, jako upozornění na existenci tohoto díla a vůbec na existenci osoby Alfreda Rosenberga, který, jak historik Pavel Eisner píše, ovlivnil naše dějiny víc než tušíme, neboť lidé nám známí, jako např. Himmler, Heydrich či Frank, byli pouze exekutivou jeho ideje.²⁰⁷ Domnívám se, že přiblížit potencionálnímu českému čtenáři rámcově tuto ideu se práci obstojně povedlo.

Hlavním záměrem práce byl ale náhled na představy o hospodářství Hitlera a Rosenberga v jejich knihách. Domnívám se, že díky analýzám částí textů a díky zhodnocení toho, že v knihách buďto absentují představy o ekonomice a nebo jsou nejasné a nekonkrétní, se lze opatrně přiklánět k názoru, že ani jeden z velkých ideologů nacismu dost dobře ekonomickým záležitostem nerozuměl a tudíž ani jasnou představu o tom, jak by bylo správné ekonomiku říše stavět a vést, neměl. Tento názor může pomoci historikům, kteří se snaží zjistit, zdali Hitlerovo rozhodování bylo vždy zatížené

---

²⁰⁷ Eisner, Pavel: *Mythus XX*. Praha 1947, s. 10.

ideologií či bylo čistě oportunní. Do otázky, jakým způsobem může tento názor do zmíněné problematiky zasáhnout, se již ale v této práci nepouštím.

Výsledkem práce nebyla definice nacismu a je třeba zmínit, že ani řádky v předchozí kapitole na nic takového neaspírují. Nacházíme tam pouze poznámky, které lze v souvislosti s nacismem při přemýšlení o něm obezřetně použít. A nacházíme tam také názor, že kdokoliv by se snad, ať už jde o jakkoliv těžký úkol, nacistickou ideologii pokoušel definovat, neměl by se o to pokoušet v rovině ekonomické, ba spíše naopak, měl by zdůraznit, že hlavní ideologové konkrétní představy v tomto ohledu vůbec neměli.

SUMMARY

In this thesis *The Ideologists of Nazism, An outlook into the ideas of Adolf Hitler and Alfred Rosenberg as expressed in their most important works, especially in the context of national economy management concept* I deal with the two most important works of these ideologists. In the first chapter I offer my report to the analyses of Hitler's *Mein Kampf* and in the second my report to analyses of Rosenberg's *The Myth of 20th Century*. Although my thesis concerns with the whole works, it shall be noted that I focus on the chapters and articles that take economy as their topic. I acknowledge that there is a very small amount of these in the texts and that the ideas of authors are very amateurish. I confront their works in the chapter three and in the conclusion I emphasise that if we see Hitler and Rosenberg as the main ideologists of Nazism we can say that we cannot define this ideology in the plane of economy, as none of the two ideologists offers the instructions for national economy management.

ANOTACE

Jméno a příjmení autora: Pavel Rušar

Název katedry a fakulty: Katedra historie, Filozofická fakulta

Název bakalářské diplomové práce: Ideologové nacismu. Náhled do představ Adolfa Hitlera a Alfreda Rosenberga vyjádřených v jejich nejdůležitějších dílech a to zejména v souvislosti s koncepcí vedení národního hospodářství.

Vedoucí bakalářské diplomové práce: Prof. Dr. Jana Burešová PhD.

Počet znaků: 79 665

Počet titulů použité literatury a pramenů: 18

Klíčová slova: nacistická ideologie, nacistická ekonomika, nacismus, Hitler, Rosenberg

Charakteristika bakalářské diplomové práce: Práce je příspěvkem k bádání ohledně charakteru nacistické ekonomiky či obecněji ohledně nacistické ideologie. Obsahuje komentáře k různým částem hlavních děl Adolfa Hitlera a Alfreda Rosenberga – totiž k dílům *Můj boj* a *Mýtus 20. století*. Snaží se obě díla porovnat a pomocí analýzy prokázat, že se ani jeden z autorů nevyjadřuje přímo k formě, jakou by mělo být národní hospodářství organizováno. Ve svém důsledku se tak práce snaží naznačit, že definovat nacistickou ideologii v teoretické rovině v oblasti ekonomické možné není.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny:

- Hitler, Adolf: Mein Kampf. K 1. únoru 2010 přístupné na <http://www.harrold.org/rfhextra/download/Adolf%20Hitler%20%20Mein%20Kampf%20-%20German.pdf>
(německý originál)
- Hitler, Adolf: Mein Kampf. Pohořelice 2000.
(český překlad)
- Rosenberg, Alfred: Der Mythus des 20. Jahrhunderts. K 1. únoru 2010 přístupné na <http://www.harrold.org/rfhextra/download/Alfred%20Rosenberg%20%20Mythus%20des%20Jahrhundert%20-%20German.pdf>
(německý originál)
- Rosenberg, Alfred: The Myth of the 20th Century. K 1. únoru 2010 přístupné na <http://www.harrold.org/rfhextra/download/Alfred%20Rosenberg%20-%20Mythus%20des%20Jahrhundert%20-%20English.pdf>
(anglický překlad)

Literatura:

- Allan, Martin: Podraz na Hitlera a Hesse. Brno 2003.
- Bauer, František: Můj boj očima historiků. Praha 1994.
- Bullock, Alan: Hitler: A Study in Tyranny. London 1953.
- Bullock, Alan: Hitler a Stalin, paralelní životopisy. Praha 2005.
- Eisner, Pavel: Mythus XX. Praha 1947.
- Fest, Joachim: Hitler. Frankfurt 1973.
- Goodrick-Clarke, Nicholas: Okultní kořeny nacismu. Praha 1998.
- Harald Steffahn: Hitler. Olomouc 1996.
- Heiden, Konrád: Adolf Hitler – cesta k moci. Praha 2002.
- Kolektiv autorů: Politické ideologie. Praha 1994.
- Krieger, Joel: Oxfordský slovník světové politiky. Praha 2000.
- Percy E. Schramm a kol.: Anatomie diktátora. Stuttgart 1963.
- Percy E. Schramm: Hitler, člověk a vojevůdce. Chicago 1999.
- Písmo Svaté (podle kralického vydání 1614).